

5. Datarea acestui nivel este de altfel asigurată de fragmentele de amforă de tip cartaginez, fără gît și acoperită cu barbotină, frecvent în Dobrogea în sec. VI–VII e.n. (cf. C. Scorpan, *op. cit.*, pp. 280–281, tip XIV, și nota 47), și de castron, încadrat de J. W. Hayes, *Late Roman Pottery*, London, 1972, p. 388 și fig. 69, 24 în Form 3, tip F, în sec. VI e.n.
6. Cf. Hayes, *op. cit.*, această ceramică, încadrată în Form 3, tip E (vezi, fig. 68, 14, 15), este datată în jurul anului 500 e.n. (pp. 337–338).
7. Vezi, B. Mitrea și C. Preda, *Necropole de type Súdana – Tchéruiakhoc cu Valachie*, Dacia, N.S., VIII, 1964, p. 217, fig. 4, 2; Idem, *Necropolele din sec. al IV-lea e.n. în Munteniia*, Ed. Acad., București, 1966, passim.
8. Vezi, în continuare, E. Oberländer-Tirnovanu, *Monede romane și bizantine descoperite la Troesmis*; *Catalogul monedelor descoperite în campania arheologică 1977 la Troesmis*, nr. 28.
9. Suzana Dolinescu-Ferche, *Așezări din secolele III și VI e.n. în sud-vestul Munteniei. Cercetările de la Dulceanca*, Ed. Acad., București, 1974, p. 89, fig. 94 și p. 94, fig. 101.
10. Vezi, *supra*, pentru analogii și datare, nota 5.
11. Vezi, în *Catalogul monedelor*, nr. 23 (anii 395–408 e.n.).
12. *Idem*, nr. 15 (a. 317 e.n.).
13. Cf. C. Scorpan, *Ceramica romano-bizantiniă de la Sucidava*, Pontica VIII, 1975, pp. 272–273 și pl. II, 10, tip A – cel mai frecvent tip de amforă din Dobrogea, în secolele V–VII e.n. (Olina, Capidava, Dinogetia, Ulmetum, Histria, Tomis, Callatis, Argamum, Iatrus).
14. Vezi, *Catalogul monedelor*, nr. 21, monedă Valens (anii 361–365 e.n.).
15. Din cele trei monede, au fost recuperate două bronzuri de la Constantius II (anii 341–346 e.n., respectiv 355–361 e.n.) – *Catalogul monedelor*, nr. 18, 20.
16. Întrucît caseta nu a putut fi adîncită sub cota – 38,000, nu se pot aduce alte precizări, în afară de faptul că temelia zidului locuinței din sec. IV e.n. se situa deasupra nivelului 1.
17. Vezi, în continuare, I. Vasiliu, *Observații cu privire la monumentele de înmormîntare de la Troesmis*.
18. În *Catalogul monedelor*, la nr. 24.
19. *Idem*, numerele: 16, 19, 22, 25 – 27.
20. *Idem*, nr. 29.
21. *Idem*, numerele: 14, 17 și 38.
22. *Idem*, nr. 3.
23. *Idem*, nr. 5 (Faustina I – anii 141–161 e.n.).
24. Vezi comentariul la I. Vasiliu, *op. cit.*, în acest volum.
25. Despre locuirea romană timpurie de la Troesmis, în continuare – A. Opaît, *Așezarea romană timpurie de pe platou*.

TROEMIS – AȘEZAREA ROMANĂ TIMPURIE DE PE PLATOU

ANDREI OPAÎȚ

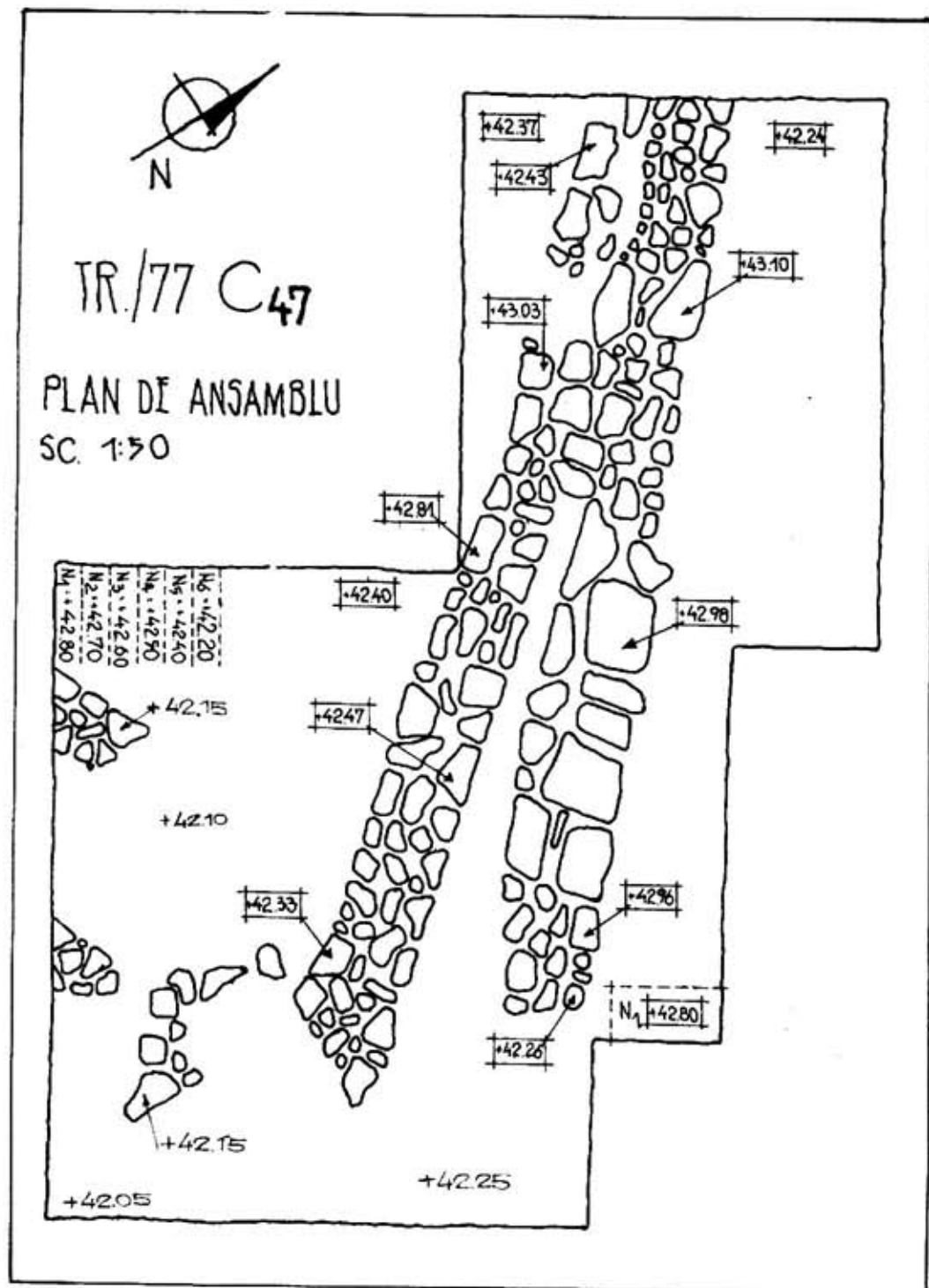
Casetele 41 – 74 și secțiunea de control de 90 × 1,50 m, orientate NE–SV au surprins periferia așezării extramuros de la Troesmis situată la nord de cele două fortificații, pe un vast platou cu altitudinea medie de 43–44 m.

Locuințele au zidurile din pietre legate cu pământ, elevația fiind continuată cu chirpie, așa cum s-a surprins la casetele 39 bis, 43 și 48 bis, prevăzute uneori și cu contraforți la exterior, cum se observă la caseta 70 (Pl. 28). Adeseori s-au surprins și diferite faze constructive cum ar fi C 47 unde un zid vechi este parțial demantelat, noul zid suprapunându-l în parte (Pl. 26).

Demantelările practice în antichitate precum și timpul limitat avut la dispoziție, nu ne-au dat putința descoperirii unei locuințe în întregime. În casetele C 43, C 47 și C 70 care au fost extinse s-au surprins ziduri de dimensiuni destul de mari. Astfel zidurile locuinței din C 43 (pl. 31/2) s-au păstrat pe o lungime de 12 m și o lățime de 4,50 m, cele din C 70 sînt de 10 × 6 m (Pl. 28, 31/1.3), cu o grosime medie de 0,60–0,70 m, orientate E–V și N–S.

Din punct de vedere urbanistic s-au sesizat unele densități de locuire în zona casetelor 43–48 bis, 52–56 și 70–72. Primele două aglomerări bănuim că s-ar datora și vecinătății cu marca arteră rutieră ce venea dinspre NE și continuă spre cetatea dinspre SV, după cum apare și pe aerofotograma interpretată de Al. S. Ștefan¹ și surprinsă de noi în zona casetelor 49–51.

Faptul că drumul apare în aceste trei casete – deci pe o suprafață de cea 30 m – pare a indica faptul că aici ar putea fi vorba probabil de o piațetă sau o intersecție de drumuri. Linia casetelor nefiind perpendiculară pe direcția drumului, am efectuat un mic sondaj de 15 × 0,50 m, în apropiere, lățimea șoselei fiind de cea 7 m. Altitudinea drumului în zona casetelor 50–51 (Pl. 32/1) este de cea + 43,90 m. În caseta 51, sub partea pietonală demarcată de cea carosabilă prin lespezi așezate pe cant, am surprins un mic canal construit tot din lespezi și bolovani de formă aproximativ rectangulară, așezați vertical (Pl. 32/2). Sub acest canal de cea 43,00 m, apare, credem noi, o altă fază a drumului. Spre deosebire de pavajul ultimei faze (+ 43,90 m) care este realizat din pietriș, a doua fază (+ 43,00/43,10 m) este realizată din pietricele de dimensiuni mici. În substructurile

ambelor faze s-a folosit mult pământ galben steril, foarte bine bătătorit. Un drum secundar care venea probabil dinspre S-SE, de la cetatea de Est, se pare că a fost surprins parțial în caseta 48 bis la $\pm 43,65/43,70$ m pe care apare și o monedă de la Geta².

Cronologie, cele două faze ale drumului par a se data astfel: prima fază sec. II p., a doua fază - sfârșitul sec. II - începutul sec. III p. Desigur aceste datări sînt simple ipoteze de lucru, ele trebuind să fie verificate prin săpăturile viitoare.

La sud de „piațetă” locuirea surprinsă în casetele 43-48 bis, este foarte intensă, înregistrându-se cea cinci nivele în fiecare casetă, număratoarea lor făcîndu-se de sus în jos. Este foarte probabil ca în această zonă locuințele să aibe un caracter meșteșugăresc și comercial. Astfel, pe nivelul III din C-43 se constată o abundență de ace din os pentru cusut și împuns. În același timp pe acest nivel avem și cantitatea cea mai mică de ceramică, procentajul de ceramică pe nivele prezentîndu-se astfel: $N_I(+41,81/41,86 \text{ m}) = 25,2\%$; $N_{II}(+41,55/41,60 \text{ m}) = 34,9\%$; $N_{III}(+41,45/41,50 \text{ m}) = 11,4\%$; $N_{IV}(+41,10/41,15 \text{ m}) = 27,6\%$. Evident, aceste date sînt relative deoarece nu s-a putut degaja întreaga locuință. Încadrarea cronologică este facilitată de prezența pe nivelul II a două monete de la Septimius Severus și Elagabal³, iar pe nivelul IV, a unui vas mortaria terra sigillata, datat în a doua jumătate a sec. II e.n.⁴, deci nivelul III se datează probabil în ultimul sfert al sec. II p, iar nivelul I, în al doilea sfert al sec. III p.

În caseta 45 pe nivelul II au apărut cea. 10 opaițe.

În caseta 48 bis, situată chiar la marginea intersecției rutiere, pe nivelul III, s-au descoperit cea. 9 ulcioare de tip amfoidal, iar pe nivelul II fragmentele unei amfore de mari dimensiuni care servea probabil pentru conservarea peștelui sărat sau a unor cereale⁵.

La nord de „piațetă” locuirea din casetele 52-56 pare a fi de o durată mai scurtă, iar între C-56-C-66 devine chiar sporadică. Conform ceramicii apărute pe ultimul nivel, care are și urme de incendiu se pare că locuirea de aici încetează într-un moment al celui de-a doua jumătăți a secolului II p.

Locuirea din casetele 70-72 este deosebit de intensă. Prin extinderea spre vest a casetei 70 (Pl. 28, 31/1.3) au fost surprinse trei camere notate cu A, B, C în care apar cinci nivele: $N_I = +44,30$; $N_{II} = +44,00$ m; $N_{III} = +43,86$ m; $N_{IV} = +43,75$ m; $N_V = +43,66$ m; ultimul nivel fiind prins parțial decamdată numai în camera A. Monetele descoperite în această locuință dau următoarea încadrare cronologică: în nivelarea de deasupra nivelului IV din camera B a fost găsită o monedă de la Faustina II (161-175)⁶, în timp ce pe nivelul III apar trei monete, două în camera A și una în camera C, provenind de la Hadrianus, Marcus Aurelius și Septimius Severus⁷ care, plasează acest nivel la începutul secolului al III-lea p. Tot aici merită atenție descoperirea în afara laturii de est a locuinței, a unui nivel, anterior construcției locuinței, aflat la $\pm 43,20$ m datat cu o monedă de la Traian (a. 102-103)⁸ și care atestă începutul locuirii în această zonă.

PL. 26 - CASETA 47 - PLAN DE ANSAMBLU; SC. 1:50

PL. 26 - CASSETTE 47 - PLAN GÉNÉRAL (ECH. 1:50).

TFL. 26 - DIE KASSETTE 47 - GRUNDRISS (1:50 D. ORIG. GRÖSSE)

PL. 27 - CASETA 51 - PROFIL LONGITUDINAL E-V; SC. 1:20

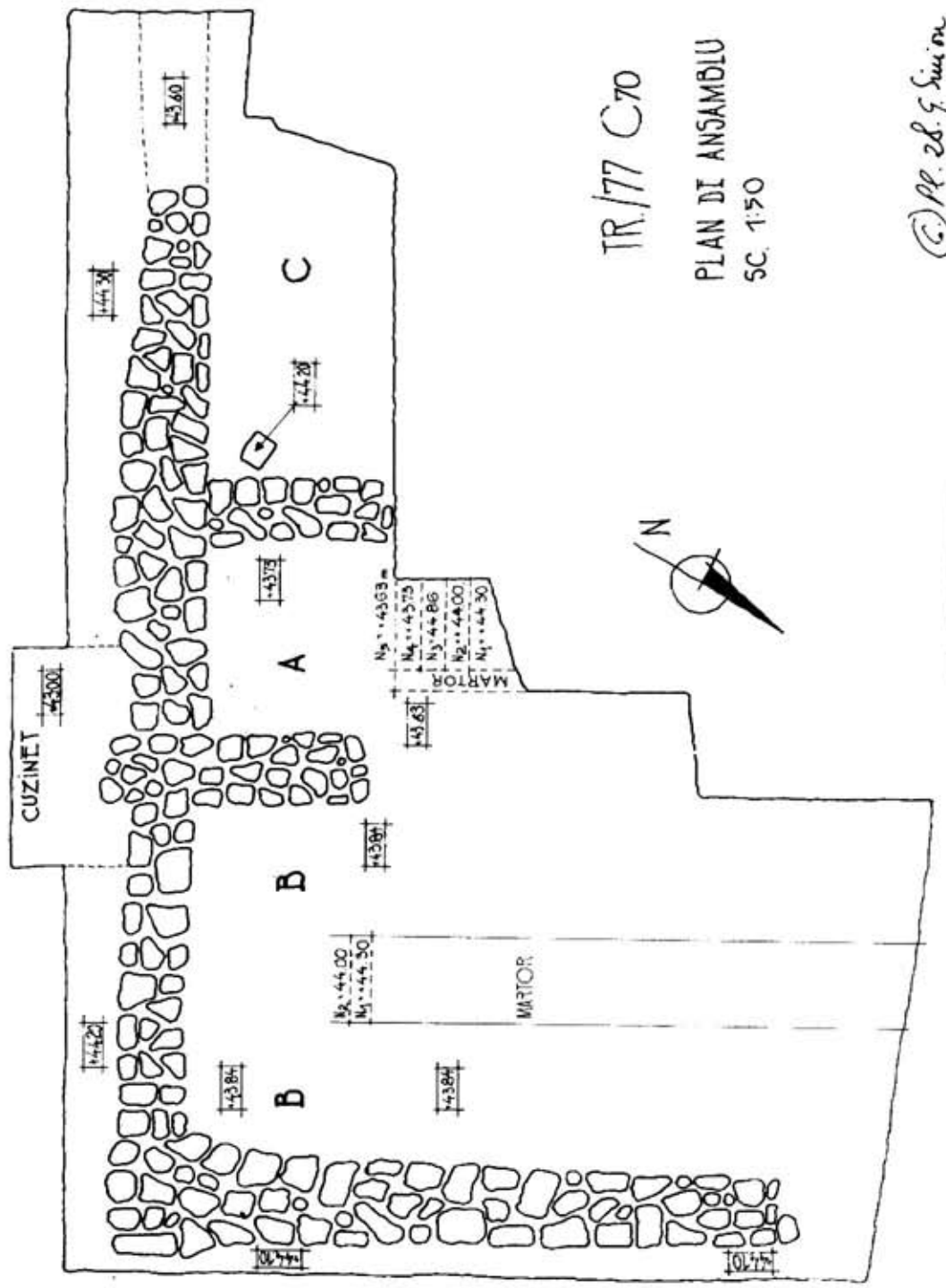
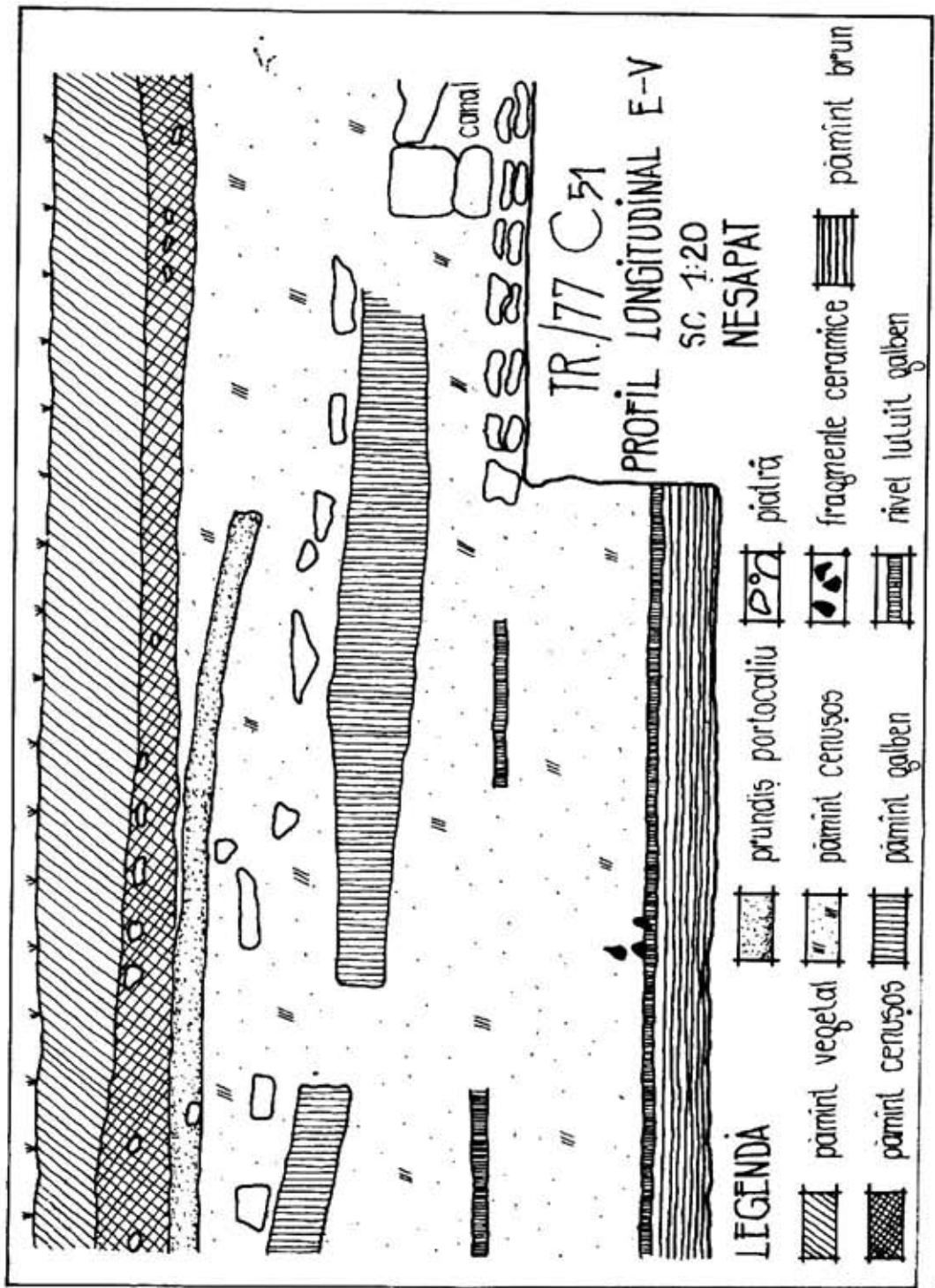
PL. 27 - CASSETTE 51 - PROFIL SUD (ECH. 1:20).

TFL. 27 - DIE KASSETTE - 51 - SÜD PROFIL (1:20 D. ORIG. GRÖSSE)

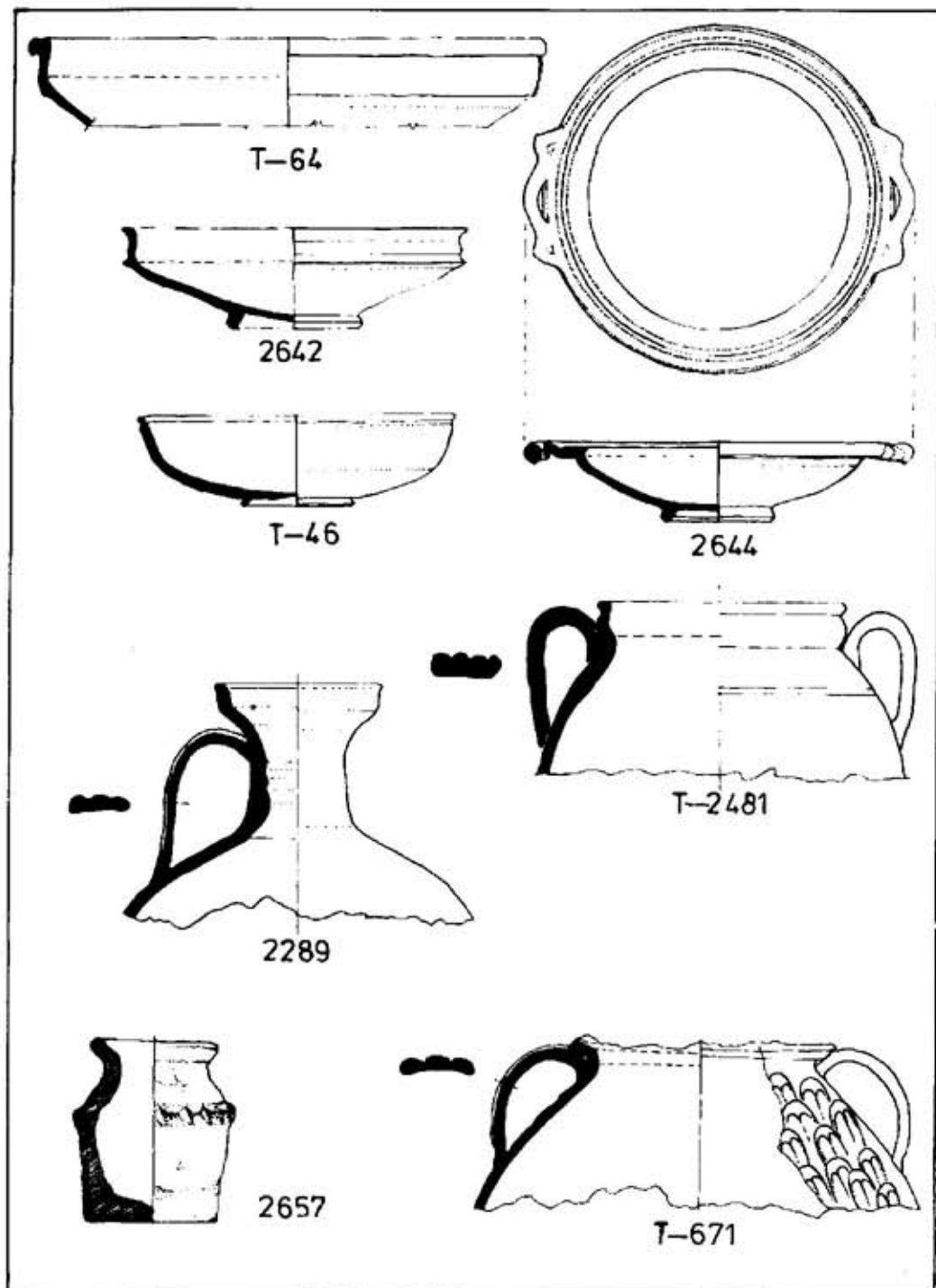
PL. 28 - CASETA 70 - PLAN DE ANSAMBLU; SC. 1:50.

PL. 28 - PLAN GÉNÉRAL (ECH. 1:50)

TFL. 28 - DIE KASSETTE. 70 - GRUNDRISS (1:50 D. ORIG. GRÖSSE)

(C) Pl. 28. 7. Sui m.

29

Secțiunea de control trasată în continuarea casei 74 ne-a indicat limita nordică a așezării extramuros, densitatea locuirii în această zonă fiind de asemeni redusă. Au fost surprinse urme de locuire între metrii 5-11, 25-30, 34-36 și 40-46. Ziduri nu au apărut decât la metrul 7 unde apare unul foarte slab conservat din pietre legate cu pământ.

Prin depărtarea față de nucleul locuirii, care probabil era pe malul Dumării, locuirea din zona casetelor 70-72 ne lasă impresia unei gospodării oarecum izolate, locuirea pauperă și nu prea întinsă surprinsă de secțiunea de control constituind probabil o parte din anexele acestei gospodării.

În zona în care se începuse săparea vechiului traseu al canalului de irigație s-a căutat să se degajeze de dărâmături câteva încăperi dintr-un vast edificiu care apăruse la capătul de nord al canalului. Degajarea a fost însă superficială, noi oprindu-ne pe ultimul nivel al edificului, pregătind practic terenul pentru o viitoare săpătură sistematică. Prin natura zidăriei, fragmentele de podea în „opus signinum” groase de cea 25 cm dizlocate de cupa excavatorului, obiectele metalice și ceramice descoperite, ne-am dat seama că este vorba de un mare edificiu termal. Dezvelirea completă sperăm să facă scopul unei viitoare săpături sistematice.

O imensă cantitate ceramică a fost recoltată⁹, având forme variate, dintre care unele aparțin unei zone cu tradiții comune, în cazul de față Asia Mică, altele reprezintă preluări din formele de largă circulație în epocă sau sînt supraviețuiri ale unor forme specifice fondului etnic autohton, getic. Am acordat o deosebită atenție studiului ceramicii deoarece, după cum este bine știut, aceasta prezintă unele particularități specifice unor anumite arii geografice din cadrul unei provincii. Astfel, alcătuirea unui tabel tipologie-cronologie al ceramicii romane dintr-o provincie prezintă dificultăți. Soluția cea mai acceptabilă și care dă rezultate fidele unei anumite realități istorice, rămîne aceea a identificării ariilor de difuziune ale unor forme ceramice dintr-o anumită argilă și de alcătuire pentru fiecare arie a unui tabel tipologie și cronologie. Un exemplu în acest sens credem că îl oferă zona Troesmisului, a Noviodunumului sau a orașelor grecești de pe litoral.

Principalul criteriu avut în vedere la studierea materialului ceramic a fost acela al funcționalității îndeplinită de vasul respectiv. Astfel principalele categorii ceramice sînt: recipientele pentru transportul și conservarea unor produse, vasele pentru bucătărie, vesela pentru masă și recipientele de uz variat.

VESELA DE BUCĂTĂRIE

Este prezentă în proporție de 25%.

Cuprinde vasele pentru gătit, prepararea alimentelor și spălare. Formele cele mai frecvente sînt oalele, castroanele și cratițele (P. 35/1, 3, 6; 36/3). Argila acestor vase

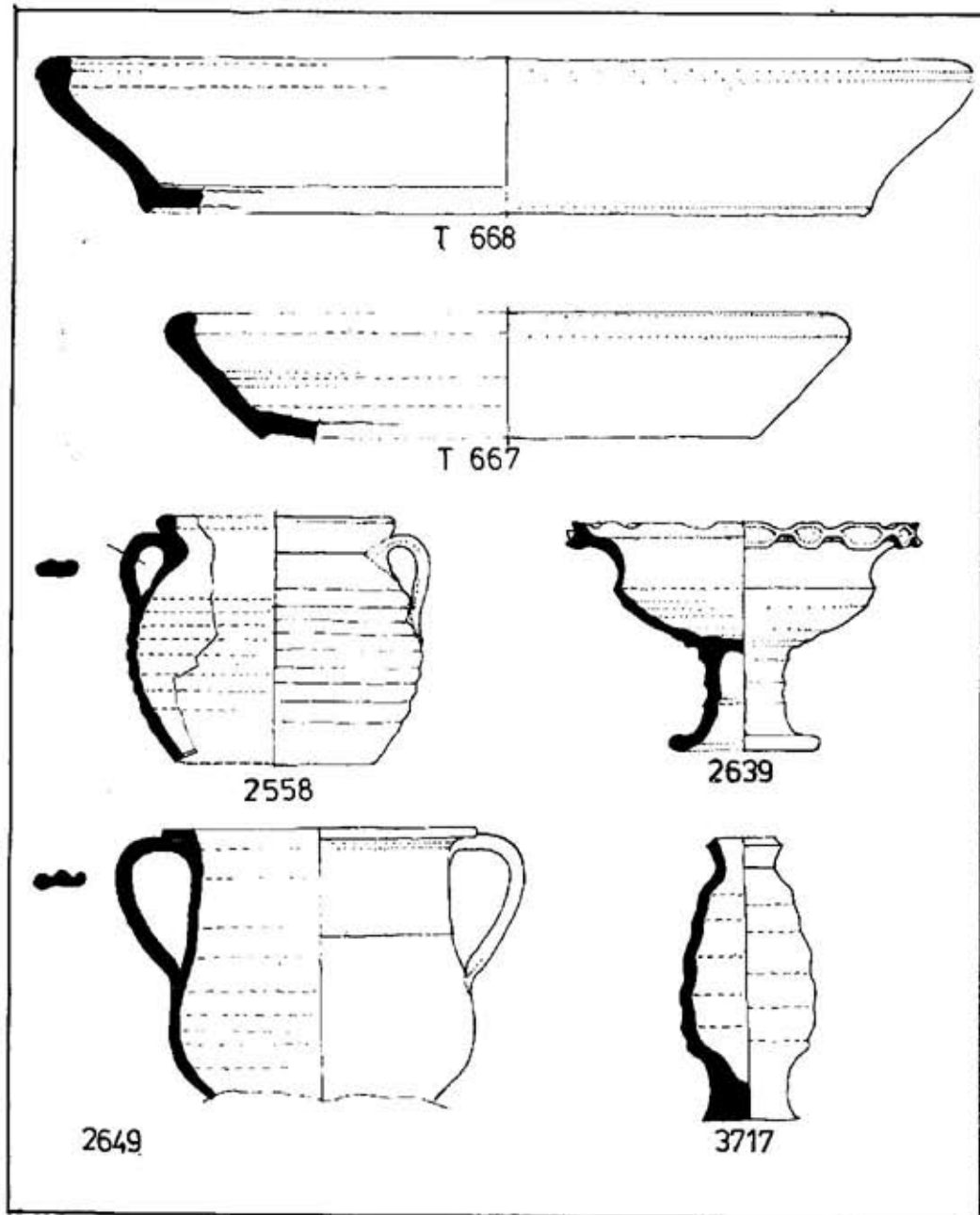
▶ **PL. 29 — VESELĂ DE MASĂ ȘI GETICĂ (2657); SC. 1:3, EXCEPTÎND T-671 (SC. 1:2).**

PL. 29 — VESSELLE À MANGER (2657) — ECH. 1:3. À PART 1-672 (ECH. 1:2).

TFL. 29 — TISCHGESCHIRK UND GETISCHES GESCHIRK (2657) (1/3 D. ORIG. GRÖSSE, AUSNAHME T — 671 — 1/2 D. ORIG. GRÖSSE)

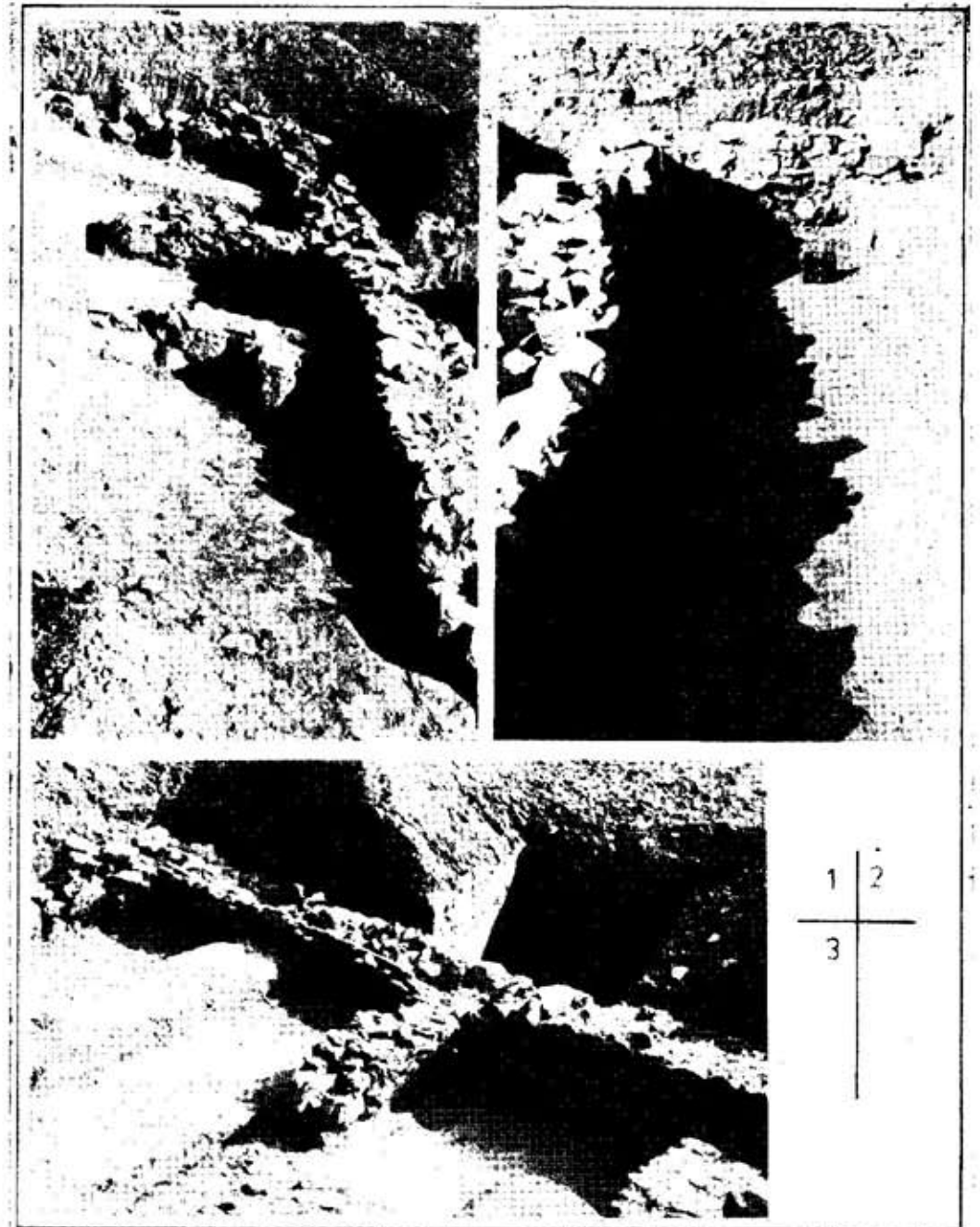
▶ **PL. 30 — VESELĂ DE BUCĂTĂRIE: T-668, T-667, 2558 (SC. 1:3); VESELĂ DE MASĂ — CRATER 2649 (SC. 1:3); AFUMĂTOARE: 2639 (SC. 1:3); UNGUENTARIUM: 3717 (SC. 1:2).**

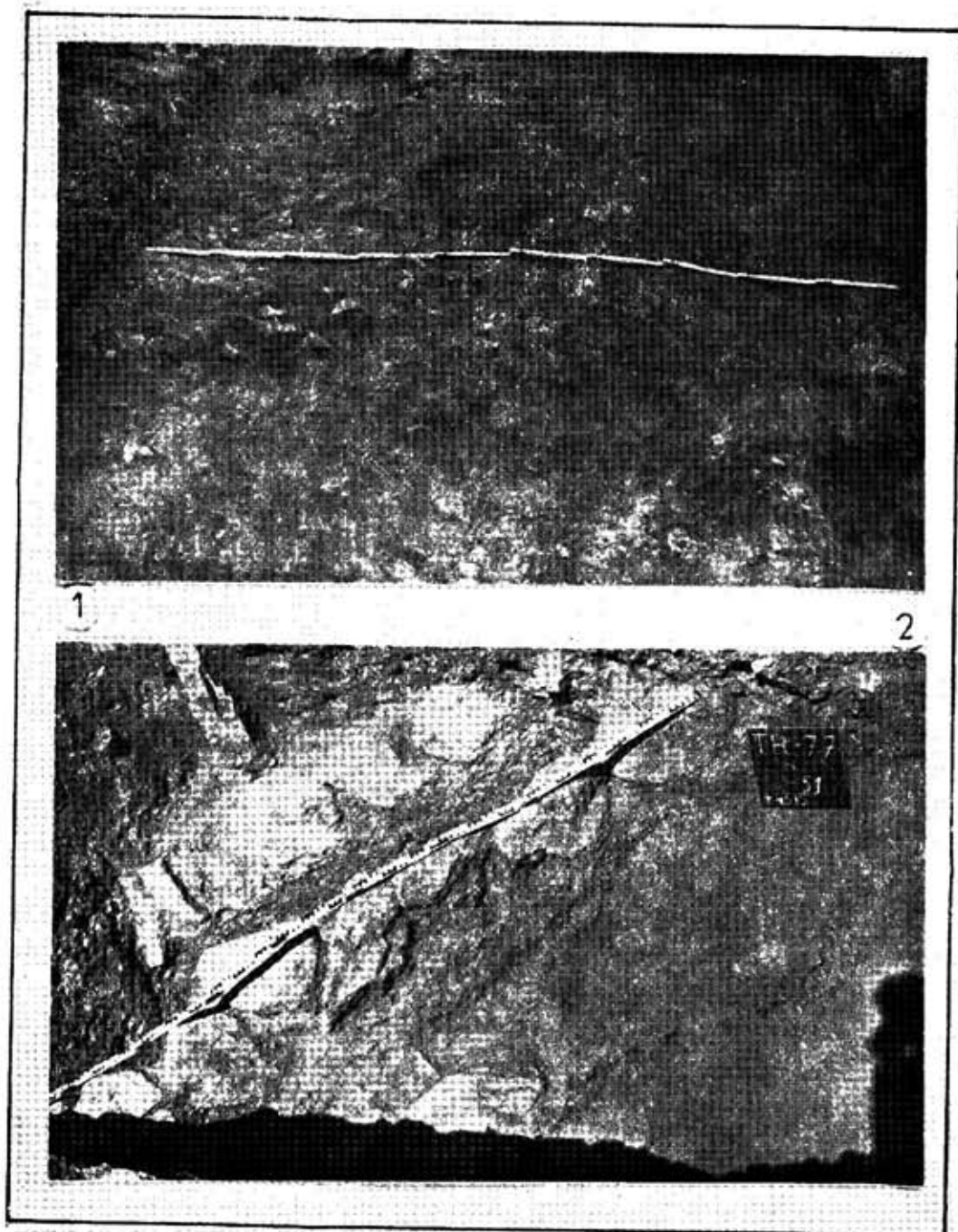
PL. 30 — VESSELLE DE CUISINE: T-668; T-667; 2558 (ECH. 1:3); VESSELLE À MANGER — CRATÈRE: 2649 (ECH. 1:3); CALICE À ENCENS: 2639 (ECH. 1:3); UNGUENTARIUM: 3717 (ECH. 1:2).

TFL. 30 — KÜCHENGESCHIRR; T — 668; T — 667, 2558 (1/3 D. ORIG. GRÖSSE); TISCHGESCHIRR — KRATER: 2619 (1/3 D. ORIG. GRÖSSE); RÄUCHERSCHALEN 2639 (1/3 D. ORIG. GRÖSSE); UNGUENTARIUM: 3717 (1/3 D. ORIG. GRÖSSE).

PL. 31 — 1. CASETA 70; 2. CASETA 43; 3. CASETA 70 (CAMERELE A ȘI B).
 PL. 31 — 1 — CASSETTE 70; 2 — CASSETTE 43; CASSETTE 70 (CHAMBRES A ET B).
 TFL. 31 — 1; DIE KASSETTE 70; 2) DIE KASSETTE 43; 3) DIE KASSETTE 70 (DIE RÄUME A UND B)

PL. 32 — 1. CASETELE 50—51: ULTIMA FAZĂ A DRUMULUI — SEC. III P. 2. CASETA 51 — CANALUL DE SUB PARTEA PIETONALĂ A DRUMULUI.

◀ PL. 32 — 1. CASSETTE 50—51: LA DERNIERE PHASE DE LA ROUTE (III-E SIÈCLE); 2 — CASSETTE 51 — CANAL.

TFL. 32 — 1) DIE KASSETTEN 50—51: LETZTES STADIUM DES WEGES (3 JH.) 2) DIE KASSETTE 51: WASSERLEITUNG

este gălbuie-cenușie, zgâțuroasă, pereții groși. Toate vasele prezintă urme de ardere secundară și de fumingine. Considerăm că în această grupă pot fi incluse și vasele confecționate dintr-o argilă brună, grosieră, decorată cel mai adesea cu un briu alveolat pe diametrul maxim (Pl. 29/2657).

VESELA PENTRU MASĂ

Reprezintă cea 40% din totalul ceramicii. Conform criteriului enunțat mai sus am închis în această categorie vesela așa-zisă „de lux” (Pl. 33/2, 36/2), precum și vesela a cărei argilă este tot fină, dar fără a avea calitățile celor dinții și care imită vasele „terra sigillata” sau pregameniene (Pl. 34/3—6; 35/2,4—5).

RECIPIENTELE DE UZ VARIAT

În această categorie am inclus micile recipiente pentru iluminat (Pl. 37/2—7), păstrarea parfumurilor (Pl. 30/3717), arderea mirodeniilor (Pl. 30/2639; 34/2).

GRAFFITI

A fost descoperit un singur fragment ceramic din umărul unui ulcior pe care era incizat numele FLAVI (Pl. 35/1).

OBIECTE DIN METAL

Sunt în majoritatea cazurilor accesorii vestimentare sau de podoabă: fibule (Cat. nr. 30, Pl. 39/1 a-b), catarame (Cat. nr. 35; Pl. 39/2), ace de păr și de cusut (Cat. nr. 39, 41; Pl. 39/3—4), nasture (Cat. nr. 33; Pl. 38/4), sau cercel de bronz (Cat. nr. 36; Pl. 38/8); obiecte de uz gospodăresc: incuieri (Cat. nr. 40; Pl. 39/5), verigi și seabe (Cat. nr. 32, 37; Pl. 38/5, 7), clopoței (Cat. nr. 28, 29, 31; Pl. 38/1—3) sau instrumente medicale: o spatulă (Cat. nr. 34; Pl. 38/9) și o sondă (Cat. nr. 38; Pl. 38/6).

OBIECTE DIN OS

Sunt reprezentate în totalitate acele pentru păr sau pentru cusut și împuns (Cat. nr. 42—43; Pl. 39/6—7).

OBIECTE DE ARTĂ

Foarte modest reprezentate, atât calitativ cât și cantitativ, sunt realizate din argila specifică municipiului Troesmis, bej-cafenie. S-au descoperit fragmente dintr-o statueta

PL. 33 — 1. CASETĂ 52 — VESELĂ DE MASĂ «IN SITU».

2. VAS MORTARIA TERRA SIGILLATA.

PL. 33 — 1. CASSETTE 52 — VESSELLE À MANGER «IN SITU»; 2 — VASE MORTARIA «TERRA SIGILLATA»; 3 — ASSIETTE À ANSES LATÉRALES.

TFL. 33 — 1) DIE KASSETTE 52 — TISCHGESCHIRR «IN SITU» 2) TERRA SIGILLATA MORTARIAGEFÄSSE

3) TELLER MIT WAGERECHTHENKELS

PL. 34 — 1, 3—6 — VESELĂ DE MASĂ; 2 — AFUMĂTOARE.

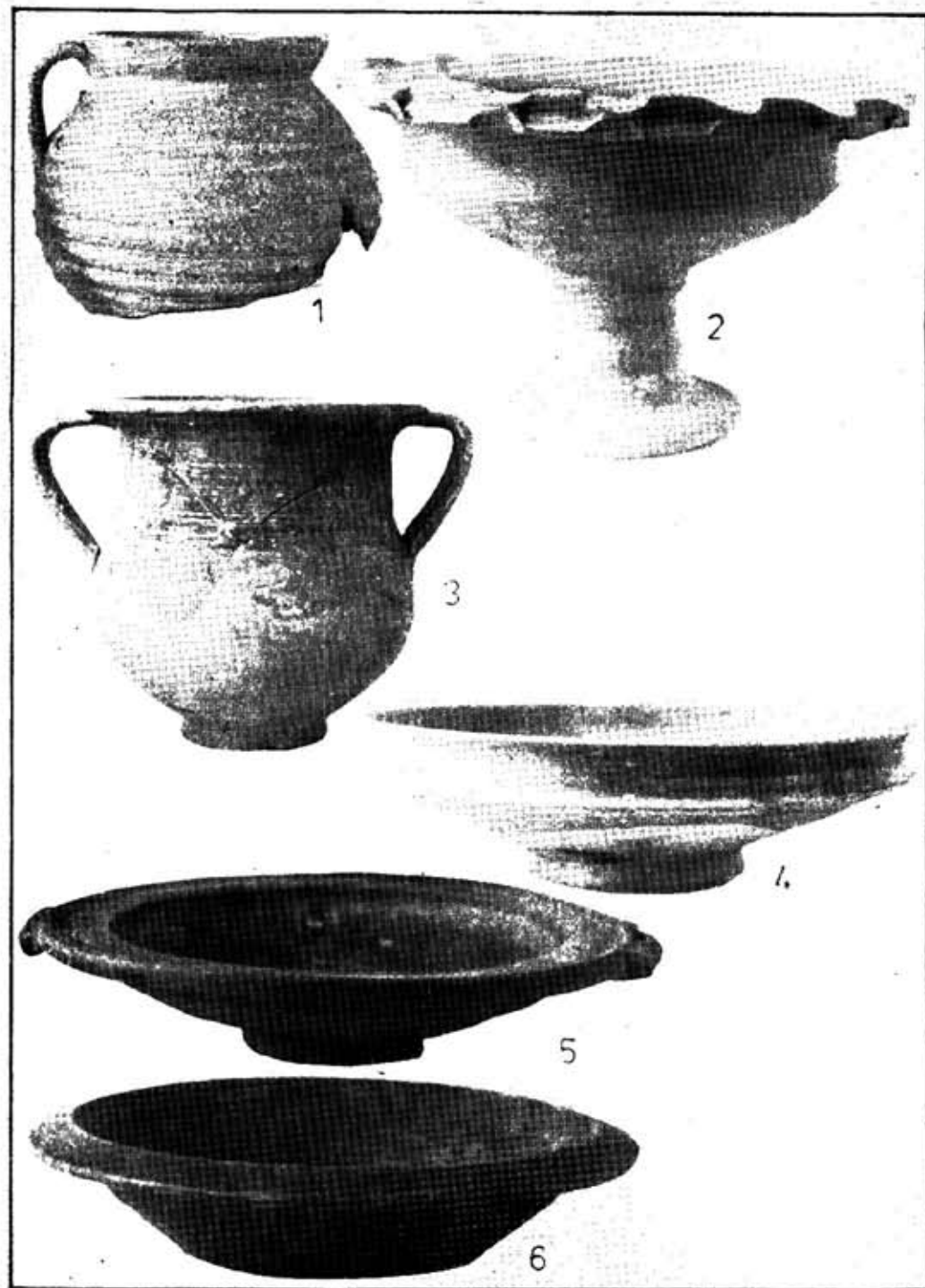
PL. 34 — 1, 3—6 — VESSELLE À MANGER; 2 — CALICE À ENCENS.

TFL. 34 — 1, 3—5 — TISCHGESCHIRR; 2 — RÄUCHERSCHALEN

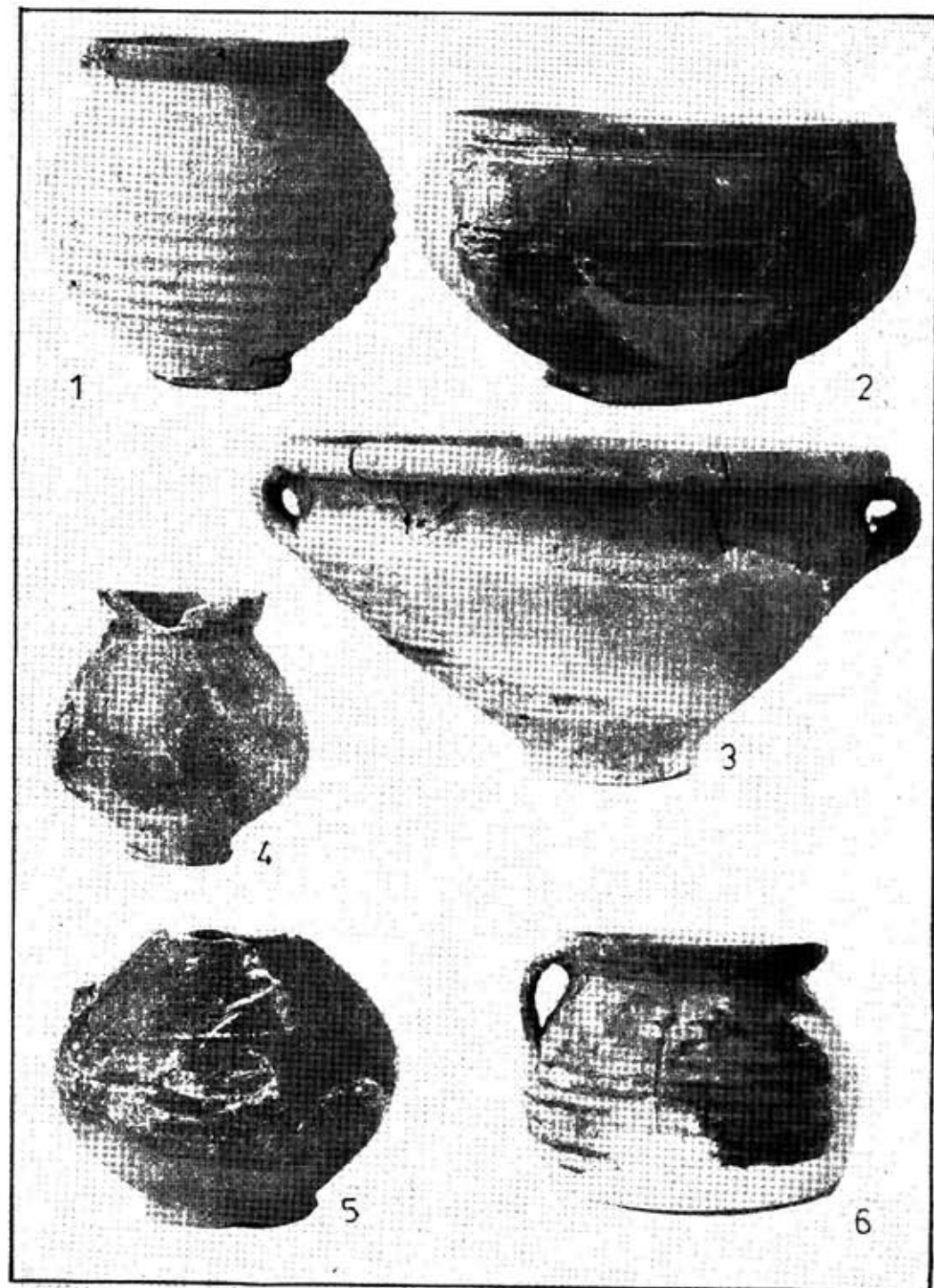
208

33

34

209

feminină (Cat. nr. 45; Pl. 40/3), frontonul unei edicula (Cat. nr. 48, Pl. 40/1), spatele unui cap de figurină (Cat. nr. 46; Pl. 40/4), un picior provenind probabil de la o păpușă (Pl. 40/2). Tot aici am inclus un mic delphin din os folosit probabil ca pandantiv deoarece are o perforație pe mijlocul corpului (Cat. nr. 44; Pl. 40/5).

O atenție deosebită merită o gemă din calcedoniu, reprezentând pe zeița Athena cu lancea, scutul și o pateră; piatra de inel se datează în prima jumătate a sec. II p., fiind descoperită pe nivelul IV din caseta 43 (Cat. nr. 49 Pl. 40/6).

Recipientele pentru conservarea și transportul unor produse au fost tratate separat³⁹.

Din situația mai sus prezentată putem afirma că locuirea de pe platou în fiindă probabil odată cu venirea Legiunii a V-a Macedonica, cunoscând o deosebită înflorire după anul 170 p., când orașul devine municipium, dezvoltare ce va atinge apogeul probabil la începutul secolului al III-lea p. Data încheierii locuirii de pe platou, în stadiul actual al cercetărilor nu o putem încă preciza. Este foarte probabil ca aceasta să nu depășească mijlocul sec. III p., cea mai recentă monedă descoperită de noi întimplător în zona termelor, fiind de la Severus Alexander. Mijlocul secolului III p. este cunoscut prin invaziile carpo-gotice, moment în care așezarea extramuros pare a se restrînge, apărîndu-se cu șant și val de pământ.

Descoperirile arheologice de pe platou au adus primele date despre urbanistica așezării extramuros. Au fost reliefate unele aglomerări de locuire, o mare arteră rutieră, o gospodărie izolată, toate corespunzînd în linii mari, unor anumite evenimente istorice.

De asemenea, credem că a fost documentată și o producție ceramică locală de o mare amploare. Aceasta este confecționată dintr-o argilă specifică zonei, de culoare bej-gălbuie, în majoritatea cazurilor și prezintă adeseori trăsături morfologice proprii acestei arii geografice.

CATALOG

OBIECTE METALICE

1. Clopoțel, bronz, lipsă jumătate din corp și limba.
L. 5 cm; I. 6,3 cm; (Pl. 38/2)
C 43, + 41,40 m; MDD nr. inv. 3410.
2. Clopoțel, bronz, lipsă jumătate din corp și limba.
L. 4,5 cm, I. 6,5 cm (Pl. 38/3)
C 43, - 41,40 m; MDD nr. inv. 3409.
3. Fibulă, bronz, lipsă acul
L. 6 cm; l. 2,5 cm; I. 2,3 cm
(Pl. 39/1a-b) C 46, 0,36 m; MDD nr. inv. 4522.

4. Limbă clopoțel, bronz
D = 2,5 cm; l = 4,2 cm (Pl. 38/1)
C 43 + 41,40 m; MDD nr. inv. 3411.
5. Scobă bronz.
L. = 3,3 cm; I = 3 cm (Pl. 38/6)
C 43 + 41,40 m; MDD nr. inv. 3412
6. Nasture bronz, email verde și roșu la partea superioară.
D = 2,9 cm; l = 0,3 cm (Pl. 38/4)
C 48 bis + 43,27 m; MDD nr. inv. 3415.
7. Ustensilă medicală (spatulă), bronz lipsă o parte din lamă.

◀ Pl. 35 - 1-2, 4-5 - VESELĂ DE MASĂ; 3, 6 - VESELĂ DE BUCĂTĂRIE.

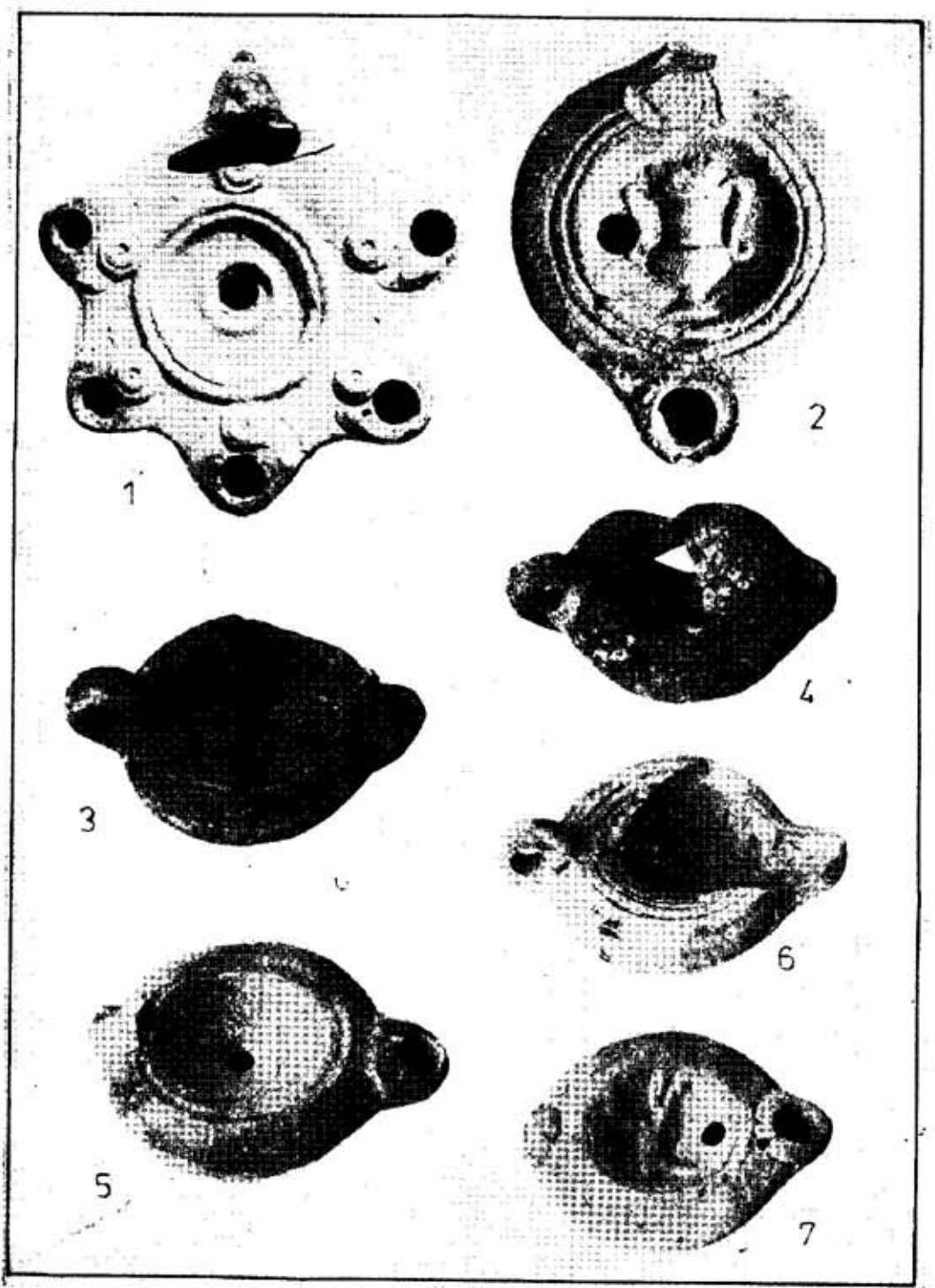
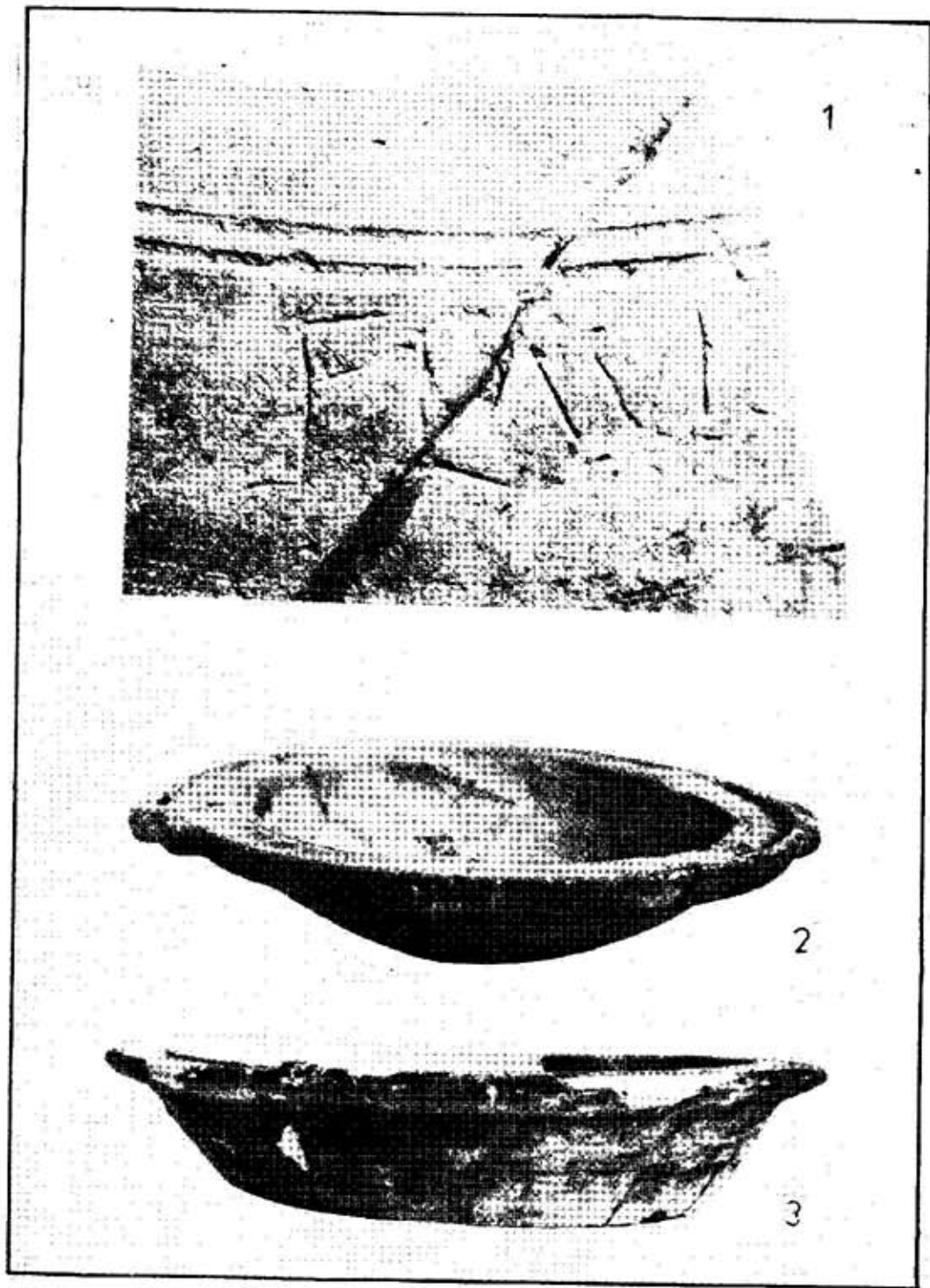
Pl. 35 - 1, 2, 4, 5 - VESSELLE À MANGER; 3, 6 - VESSELLE DE CUISINE.
TFL. 35 - 1-2, 4-5 - TISCHGESCHIRR; 3, 6 - KÜCHENGESCHIRR.

Pl. 36 - 1. FRAGMENT CERAMIC CU GRAFFITI; 2. - FARFURIE; 3 - CRATIȚĂ.

Pl. 36 - 1 - FRAGMENT CÉRAMIQUE À GRAFFITI; 2 - ASSIETE; 3 - CASSEROLE.
TFL. 36 - SCHERBE MIT GRAFFITI; 2) TELLER; 3) KASSEROLLE.

Pl. 37 - 1-7 - OPAȚE CERAMICE.

Pl. 37 - 1-7 - LAMPES EN CÉRAMIQUES.
TFL. 37 - KERAMIKLAMPEN

38

- 1 — 1,1 cm; L — 2,5 cm (Pl. 38/9).
C 43 — 0,40 m; MDD nr. inv. 3376.
8. Cataramă bronz.
L — 4,5 cm; I = 2,8 cm (Pl. 39/2).
C 43, — 0,50 m, MDD nr. inv. 3377.
9. Cerceel bronz.
L — 2,4 cm; I = 2 cm; (Pl. 38/8)
Terme, MDD nr. inv. 3418.
10. Verigă bronz.
D — 1,4 cm; L = 2,2 cm (Pl. 38/7)
C 43, — 0,30 m; MDD nr. inv. 3378.
11. Sondă chirurgicală, bronz.
L — 14 cm; I — 1,2 cm (Pl. 38/6)
Terme, pass. MDD nr. inv. 3406.
12. Ac de bronz.
L = 11,2 cm; I = 0,7 cm; (Pl. 39/4)
Terme pass. MDD, nr. inv. 3414.
13. Încetioare, bronz, fragmentară.
L — 4,6 cm; I — 1 cm; (Pl. 39/5)
Terme, pass. MDD, nr. inv. 3413.
14. Ac, bronz.
L = 12 cm, D = 0,2 cm. (Pl. 39/3)
C 47 — 43,10 m, MDD, nr. inv. 3416.

OBIECTE DIN OS

15. Ac, os.

- L = 9,7 cm; I = 0,7 cm (Pl. 39/6)
C 43, + 0,70 m; MDD nr. inv. 3407.
16. Ac, os.
L = 11,2 cm; I = 0,6 cm (Pl. 39/7)
C 43, Niv. III; MDD, nr. inv. 3400
17. Delfin din os.
L = 4 cm; I = 2 cm; (Pl. 40/5)
C 47, pass MDD nr. inv. 3395.

PIESE CHOROPLASTICĂ

18. Fragment, statueta, pastă cafenie
I — 9,5 cm; I = 4 cm (Pl. 40/3).
C 52, — 1,20 m, MDD, nr. inv. 1868.
19. Fragment figurină, pastă bej-gălbuie,
lipsă partea din față.
I = 5 cm; I = 3,5 cm (Pl. 40/4).
C 48, — 0,40 m, MDD nr. inv. 2667.
20. Picior păpușă, pastă cafenie.
I — 8,5; I — 4 cm; (Pl. 40/2)
C 48, — 0,60 m; MDD nr. inv. 2666.
21. Edicula — pastă cafenie, lipsă vârful.
L = 14,5 cm; I = 5,5 cm. (Pl. 40/1)
Se m. 7-8, | 43,53 m, MDD nr.
inv. T 1000.
22. Gemă calcedoniu (Pl. 40/6)
I = 0,3 cm; L = 0,9 cm; I = 0,7 cm.
C 43, N4, — 41,40 m, MDD nr. inv.
4549

PL. 38 — OBIECTE DE BRONZ.

PL. 38 — OBJETS EN BRONZE.

TFL. 38 — BRONZEGEGENSTÄNDE

PL. 39 — 1-5 — OBIECTE DIN BRONZ; 6-7 — OBIECTE DIN OS.

PL. 39 — 1-5 — OBJETS EN BRONZE; 6, 7 — OBJETS D'OS.

TFL. 39 — 1-5 — BRONZEGEGENSTÄNDE; 6-7 — KNOCHEGEGENSTÄNDE

PL. 40 — OBIECTE DE ARTĂ CERAMICE: 1-4 ȘI DIN OS — 5.

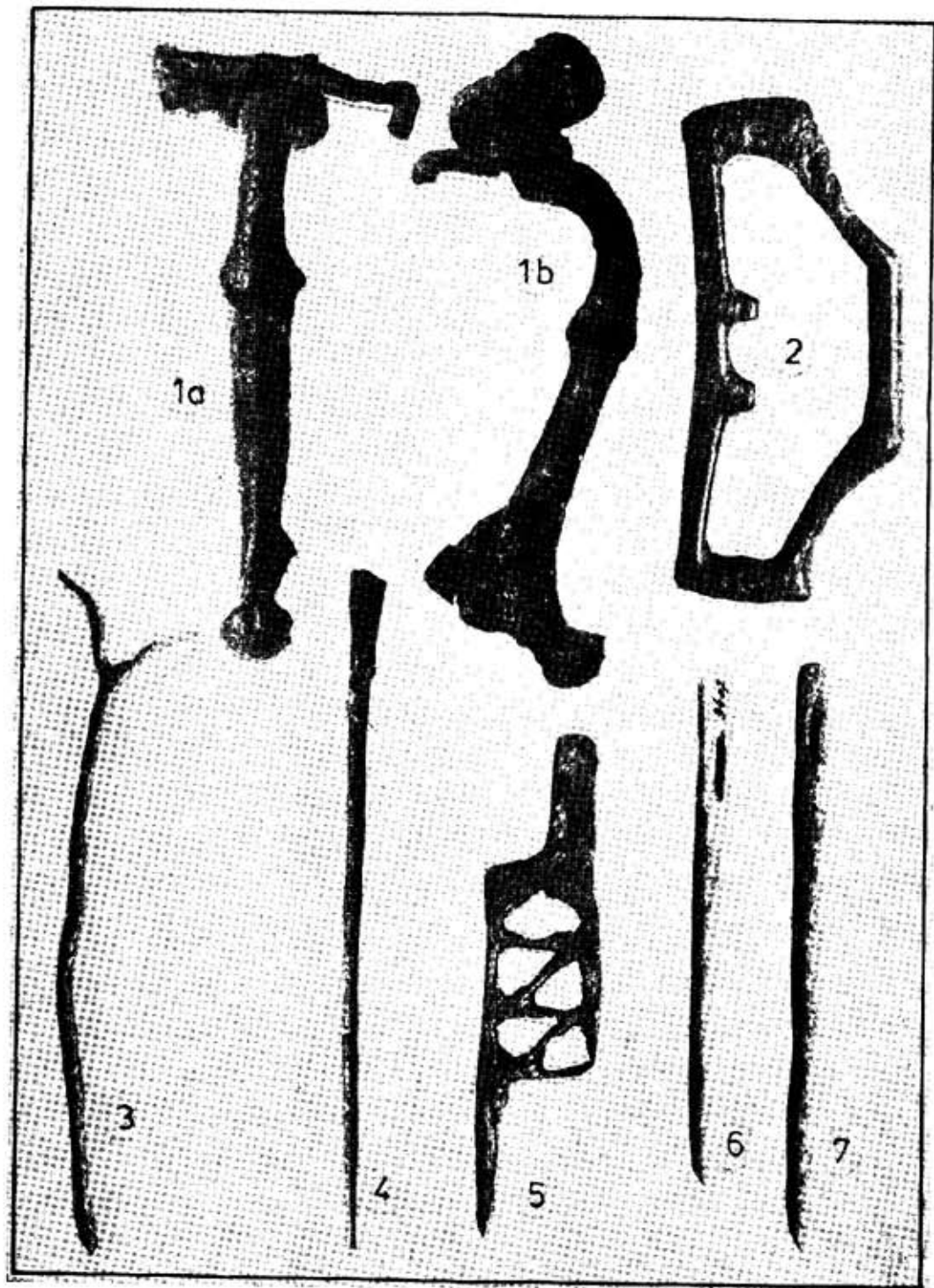
PL. 40 — OBJETS D'ART EN CÉRAMIQUE (1-4) ET D'OS (5).

TFL. 40 — 1-4 — KERAMIKKUNSTGEGENSTÄNDE; 5 — KNOCHEGEGENSTAND

NOTE

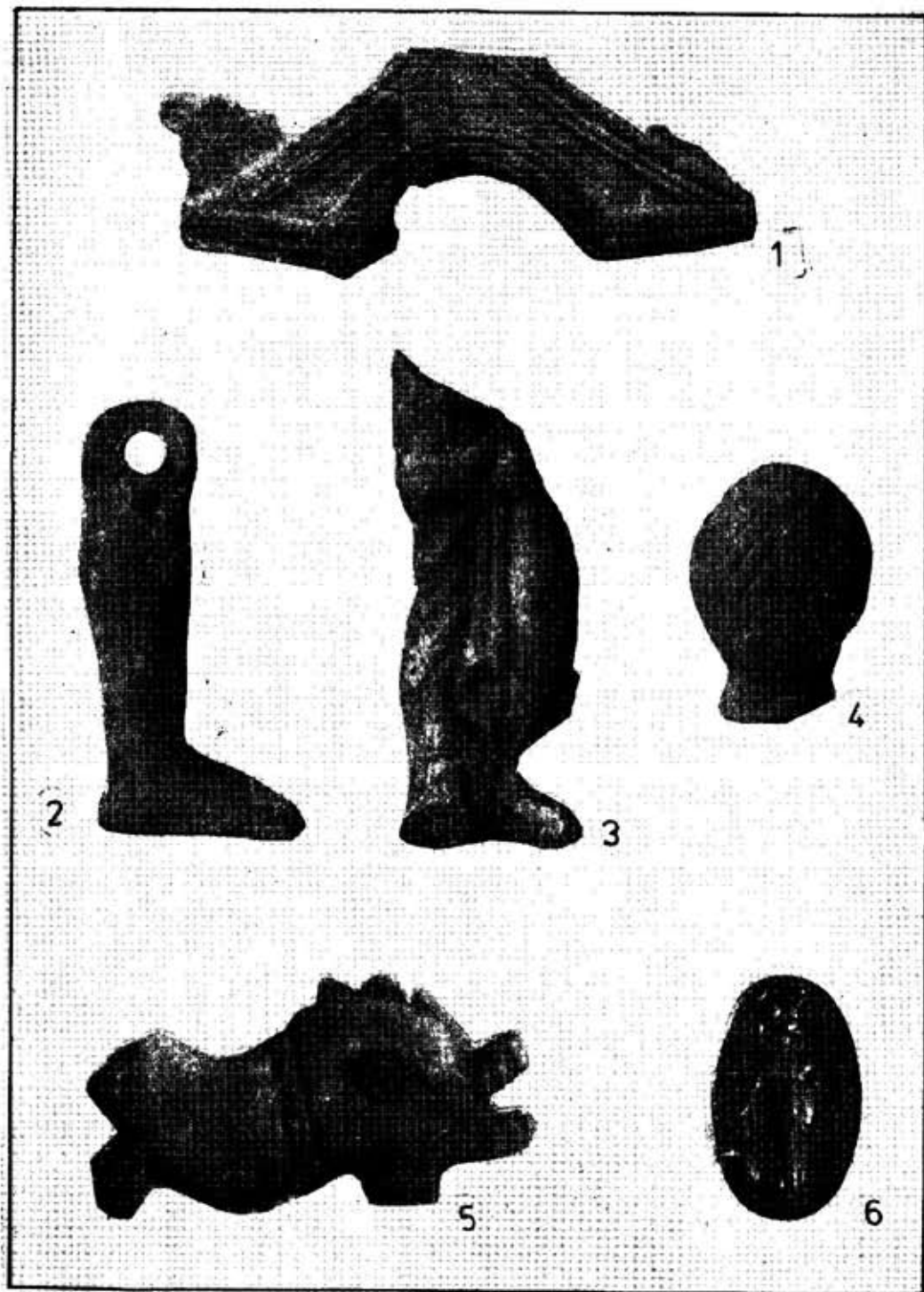
1. Al. S. Ștefan — *Troesmis, considerații topografice*, în *BMI*, XL, 1971, 4, fig. 19, 12.
2. E. Oberländer, „*Catalogul monedelor*”, în prezentul volum, nr. 12.
3. *Idem*, op. cit., nr. 9 și 13.
4. Catalog nr. 13; Oswald-Pryce — „*An Introduction to the Study of Terra Sigillata*”, London, 1966, Ed. II, Pl. LXXIII/7.
5. A. Opaiț, „*Considerații preliminare asupra amforelor romane și romano-bizantine din Dobrogea*”, în prezentul volum, pl. XI.

6. *Catalogul monedelor*, nr. 7.
7. *Idem*, nr. 4, 6, 8.
8. *Idem*, nr. 1.
9. Un studiu preliminar al ceramicii de la Troesmis prezentăm în următoarele articole din prezentul volum: „*Considerații preliminare asupra amforelor romane și romano-bizantine din Dobrogea*” și „*Considerații preliminare asupra ceramicii romane timpurii de la Troesmis*”.
10. R. Vulpe, *Din Istoria Dobrogei*, București, 1968, vol. II, p. 218-268.

216

39

217

40

OBSERVAȚII CU PRIVIRE LA MORMINTELE DE INHUMAȚIE DE LA TROESMIS

IOAN VASILIU

0.0. În apropierea cetății de est, pe porțiunea înaltă a terenului, în carourile H5 și H6, conform caroiajului general al șantierului, au fost descoperite 10 morminte de inhumație, dispuse pe un șir orientat V-E cu intervale inegale între ele.

0.1. Numerotarea mormintelor s-a făcut în ordinea descoperirii lor, începând cu cea din caseta 21 și terminând cu cele din caseta 37.

0.2. Mormintele pot fi împărțite în două grupe, primul grup se compune din mormintele (nr. 1-7) din cuprinsul casetelor 21-26. Celelalte trei morminte (nr. 8-10) au fost găsite grupate în perimetrul casetei 37.

1.0. Orientarea generală a mormintelor este E-V cu capul spre vest, cu mici deviații datorate probabil anotimpului în care au fost făcute înmormintările.

1.1. Gropile mormintelor, a căror adâncime variază între -0,60 și -1,40 m, în majoritatea cazurilor, au perforat unul sau mai multe nivele de locuire anterioară. Datorită faptului că au fost săpate în stratul cenușiu-prăfos, caracteristic perioadei feudal-timparie, nu le-au putut fi determinate cu precizie marginile.

1.2. Scheletele în exclusivitate de adulți, au fost găsite în conexiune anatomică normală, excepție făcând mormântul nr. 1, găsit fără craniu, și mormântul nr. 4, din craniul căruia a fost găsită numai mandibula în dreptul umărului stâng.

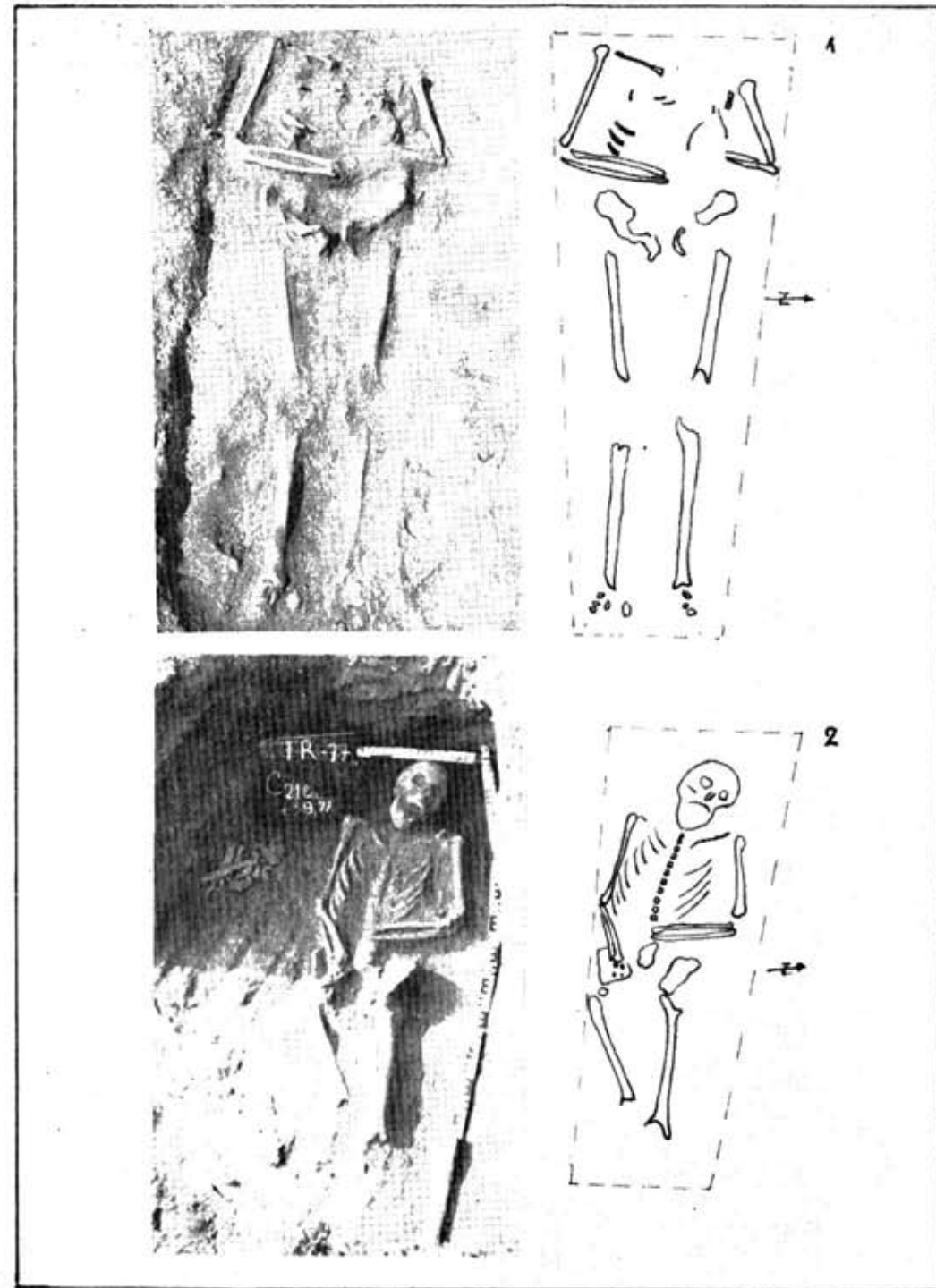
1.3. După poziția mâinilor, mormintele pot fi clasificate în următoarele patru categorii:

Cu mâinile îndoite din coate și palmele așezate pe abdomen — mormintele nr. 3, 8 (Pl. 43/3; Pl. 46/3; Pl. 46/1; Pl. 48/1).

Cu mâinile îndoite din coate și palmele așezate pe bazin — mormintele nr. 1, 5, 6, 7 (Pl. 41/1; Pl. 42/3; Pl. 43/2; Pl. 42/1-2; Pl. 43/3; Pl. 46/3).

Cu mâinile îndoite din coate, palma dreaptă fiind așezată pe bazin, stînga pe abdomen — mormintele nr. 2, 4, 10 (Pl. 41/2; Pl. 43/1; Pl. 44/1-2; Pl. 45/2; Pl. 47/1-2; Pl. 48/2).

Cu mâinile îndoite din coate și așezate cu palmele pe piept — mormântul nr. 9 (Pl. 47/1-2; Pl. 48/3).

1.1. Urme de sieriⁿ au fost g^{as}ite numai la mormintele grupate in caseta 37; sporadice, la mormintele 9 și 10, mult mai bine păstrate la mormintul nr. 8, în care a fost descoperit scheletul unui individ, după lățimea umerilor (41 cm) și a bazinului (39 cm), probabil o femeie (Pl. 46/1-2; Pl. 48/1). Sierialul avea formă dreptunghiulară, cu lungimea de 2,05 m, lățimea la cap fiind de 0,65 m, iar la picioare de 0,38 m. Înălțimea lăzii sierialului era de 0,30 m.

1.5. Asupra modului cum au fost încheiate scindurile de stejar, nu putem da un răspuns categoric; deoarece în mormintul nu au fost găsite cuie de fier, putem admite că erau fixate prin caie de lemn sau printr-un sistem similar „cozii de rindunică”.

1.6. Din cele 10 morminte descoperite, numai mormintele nr. 6 și 8 prezintă piese de inventar, fragmente din brățari de sticlă de culoare albastră (Pl. 24, fig. 3-6), confecționate din bară ovală, respectiv pătrată în secțiune cu analogii în necropola de la Dinogetia¹.

2.0. În privința încastrării cronologice, mormintele descoperite la Troesmis, ținând seama de faptul că în cadrul cimitirului de la Garvăn din sec. XI-XII, poziția mâinilor indoite din ceate și așezate cu palmele pe abdomen este caracteristică mormintelor creștine², și că perioada dintre secolele XII-XIV, în regiunea Dunării inferioare, poziția mâinilor la mormintele creștine se schimbă prin așezarea palmelor pe piept în loc de abdomen, punându-le în corelație și cu descoperirile aparținând perioadei feudal-timpurii din caseta nr. 9³, pot fi datate cu rezerve de rigoare, ca aparținând secolului XIII.

2.1. Un al 11-lea mormint de înhumatie a fost descoperit la șanțul de control, în dreptul metrilor 47-48, la aproximativ 250 m distanță de precedentele. Grupa mor-

PL. 41 — FIG. 1 — MORMINTUL NR. 1

FIG. 2 — MORMINTUL NR. 2

PL. 41 — FIG. 1 — TOMBE NO. 1

FIG. 2 — TOMBE NO. 2

TAF. 41 — ABB. 1 — DAS GRAB NR. 1 ABB. 2 — DAS GRAB NR. 2

PL. 42 — FIG. 1 — 2 — MORMINTUL NR. 6 ▶

FIG. 3 — MORMINTUL NR. 5

PL. 42 — FIG. 1 — 2 — TOMBE NO. 6

FIG. 3 — TOMBE NO. 5

TAF. 42 — ABB. 1 — 2 — DAS GRAB NR. 6 ABB. 3 — DAS GRAB NR. 5

PL. 43 — FIG. 1. — MORMINTUL NR. 6 ▶▶

FIG. 2. — MORMINTUL NR. 5

FIG. 3. — MORMINTUL NR. 7

PL. 43 — FIG. 1. TOMBE NO. 6

FIG. 2 — TOMBE NO. 5

FIG. 3 — TOMBE NO. 7

TAF. 43 — ABB. 1 — DAS GRAB NR. 6 ABB. 2 — DAS GRAB NR. 5

ABB. 3 — DAS GRAB NR. 7

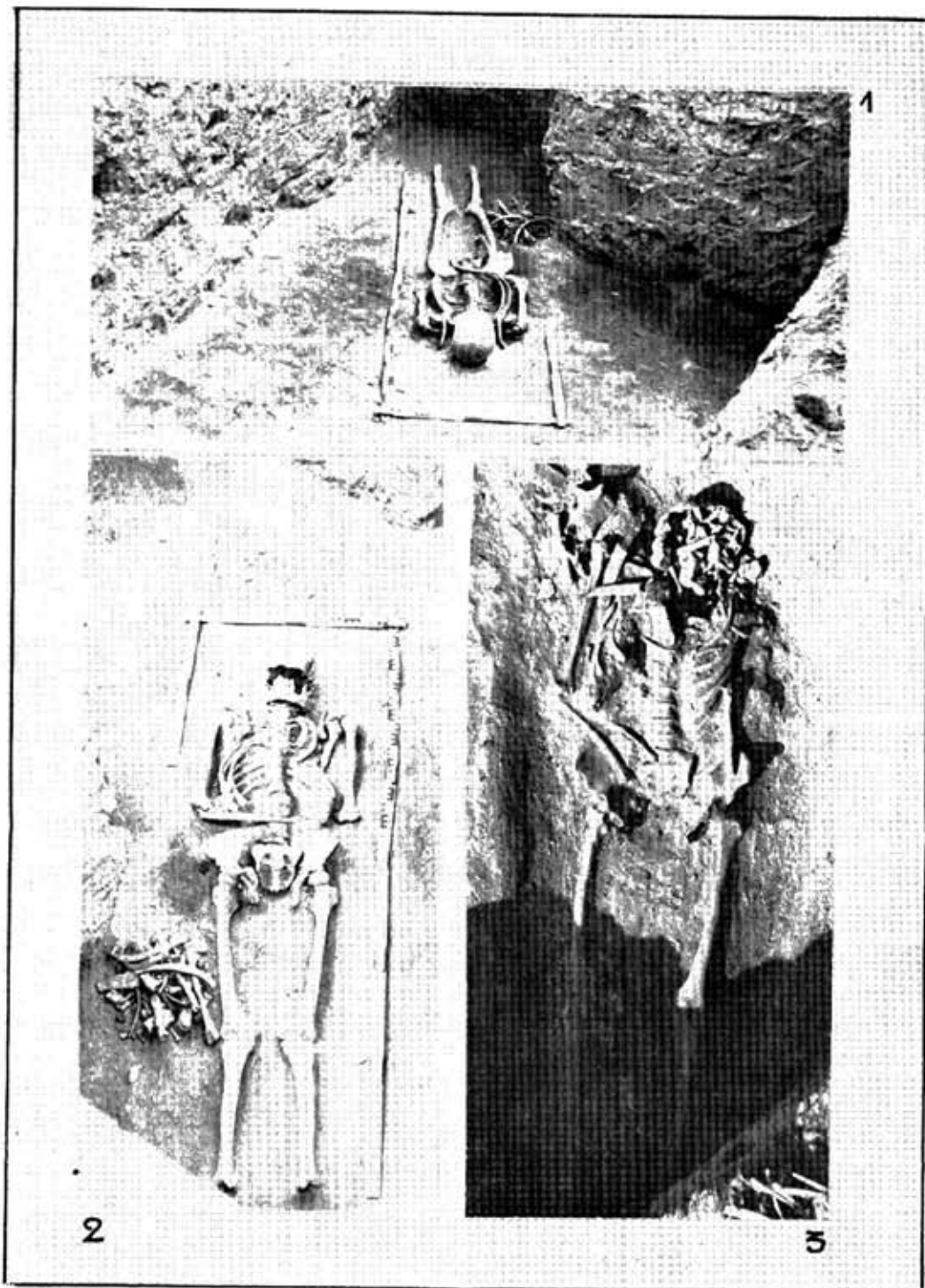
PL. 44 — FIG. 1 — 2 — MORMINTUL NR. 4 ▶▶▶

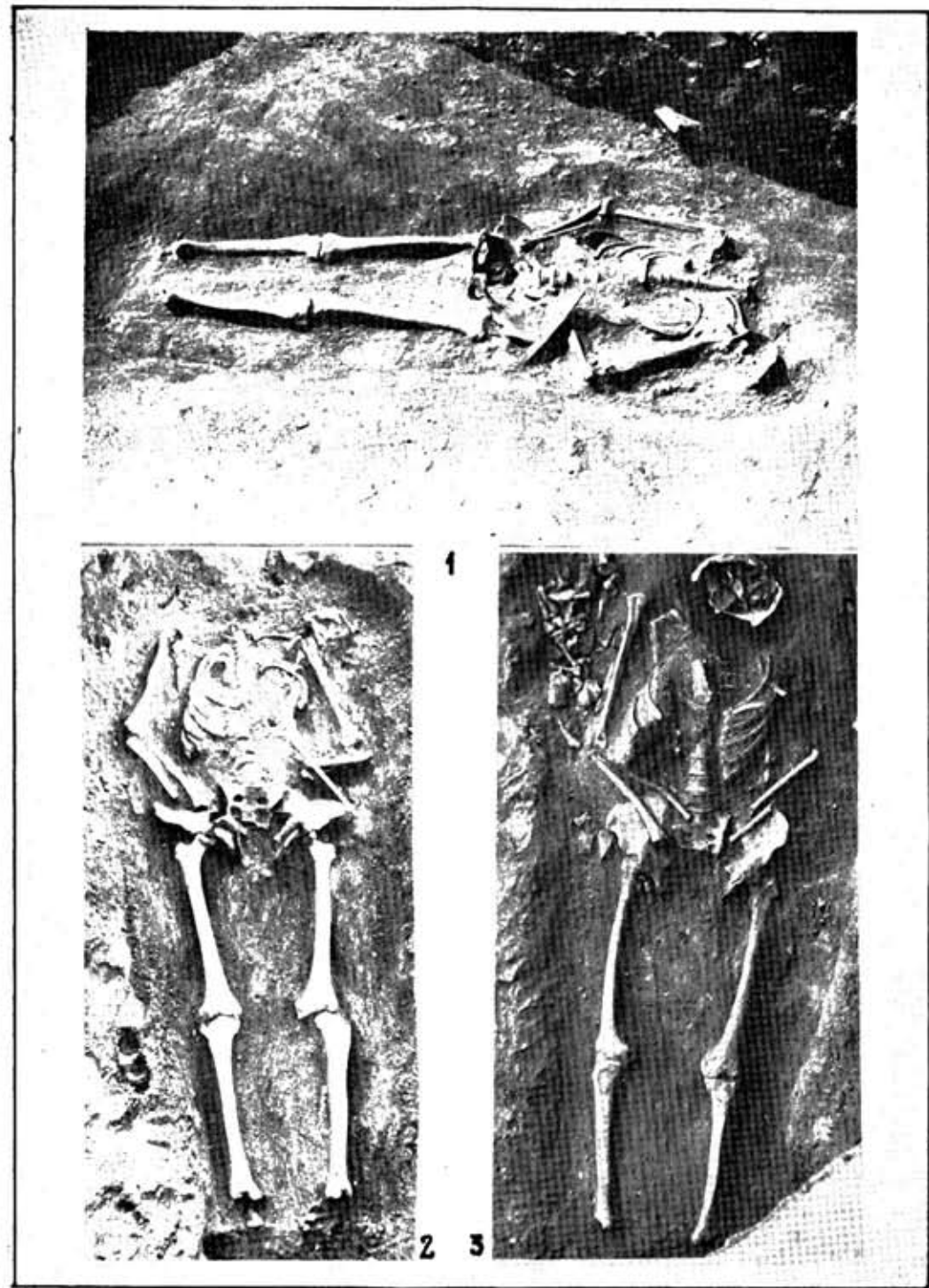
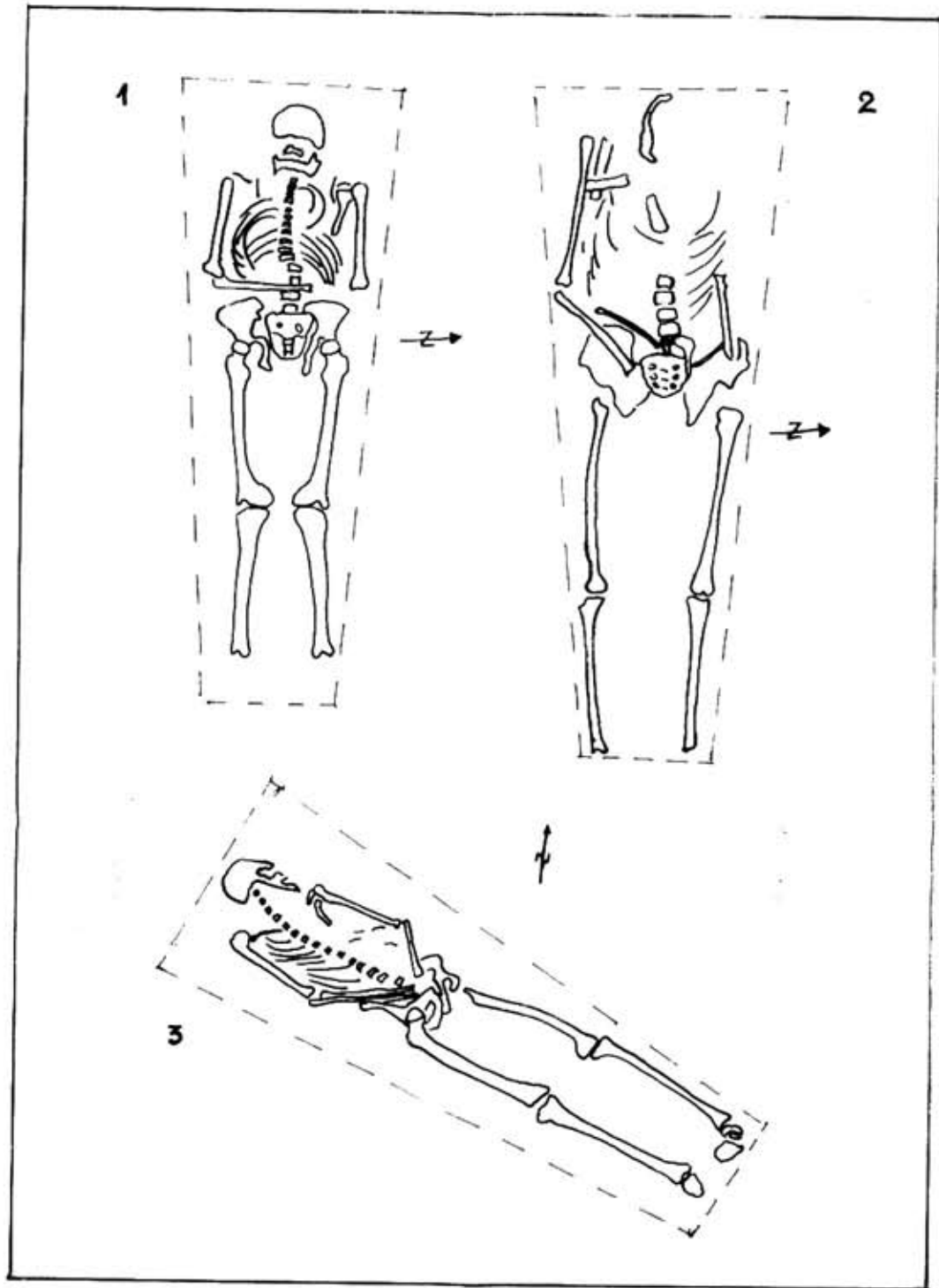
FIG. 3 — MORMINTUL NR. 3

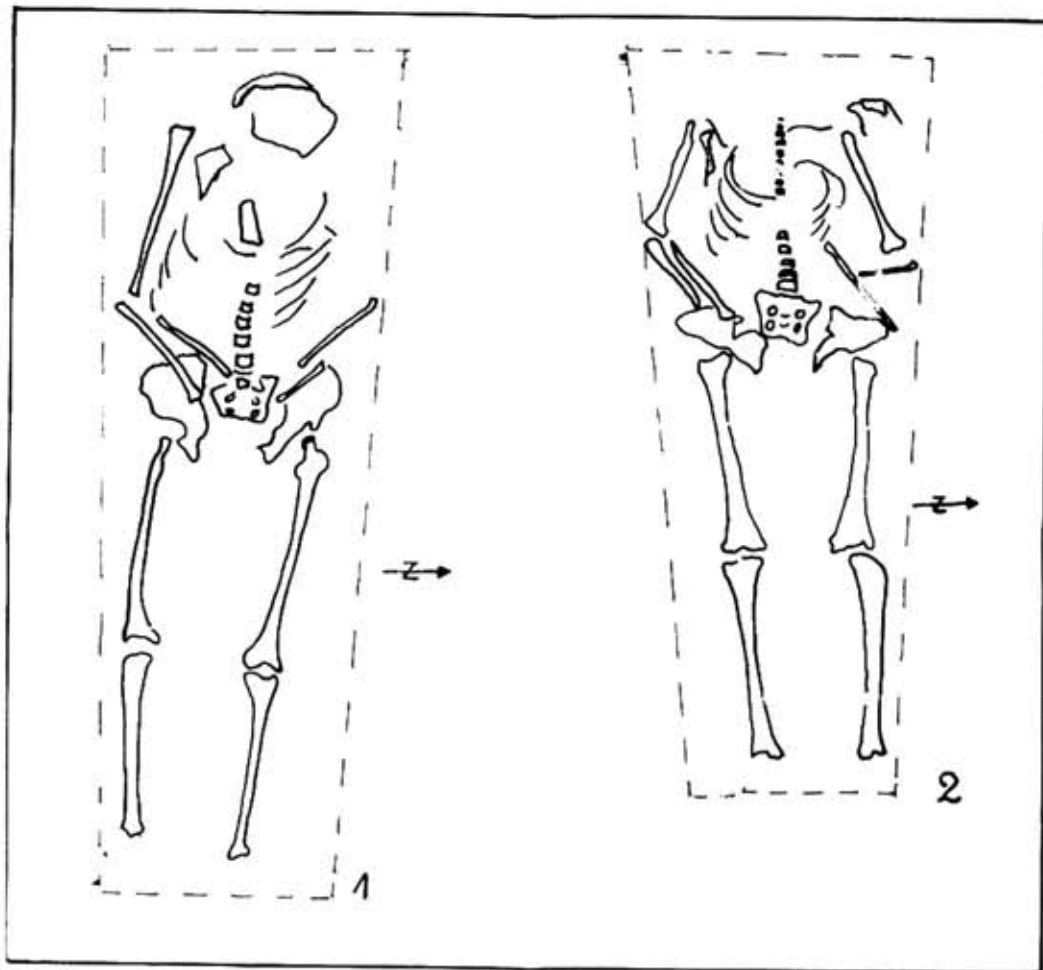
PL. 44 — FIG. 1 — 2 — TOMBE NO. 4

FIG. 3 — TOMBE NO. 3

TAF. 44 — ABB. 1 — 2 — DAS GRAB NR. 4 ABB. 3 — DAS GRAB NR. 3

45

PL. 45 — FIG. 1 — MORMÎNTUL NR. 3 FIG. 2 — MORMÎNTUL NR. 4

PL. 45 — FIG. 1 — TOMBE NO. 3 FIG. 2 — TOMBE NO. 4

TAF. 45 — ABB. 1 — DAS GRAB NR. 3 ABB. 2 — DAS GRAB NR. 4

mîntului săpată în loess la adîncimea de $-1,75$ m. avea formă dreptunghiulară cu dimensiunile de $1,80/0,70$ m. (Pl. 48, fig. 4).

2.2. Scheletul în conexiune anatomică normală, întins pe spate cu mîinile pe lîngă corp, era orientat V—E, cu capul la est.

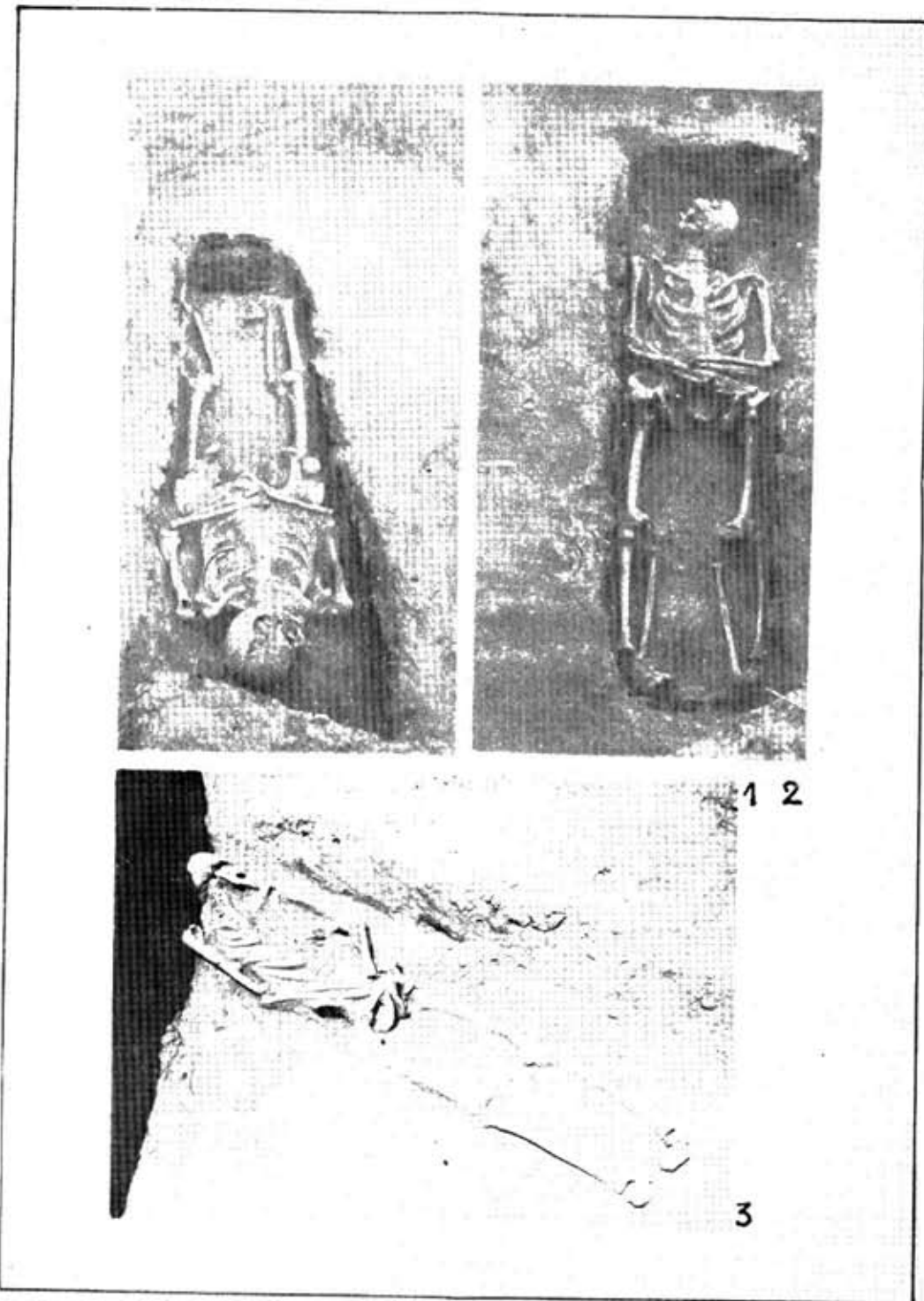
◀
PL. 46 — FIG. 1—2. — MORMÎNTUL NR. 8 ▶
FIG. 3. — MORMÎNTUL NR. 7

PL. 46 — FIG. 1—2. — TOMBE NO. 8

FIG. 3 — TOMBE NO. 7

TAF. 46 — ABB. 1 2. — DAS GRAB NR. 8 ABB. 3 — DAS GRAB NR. 7

224

46

225

PL. 47 — FIG. 1—2. — MORMINTELE 9 ȘI 10

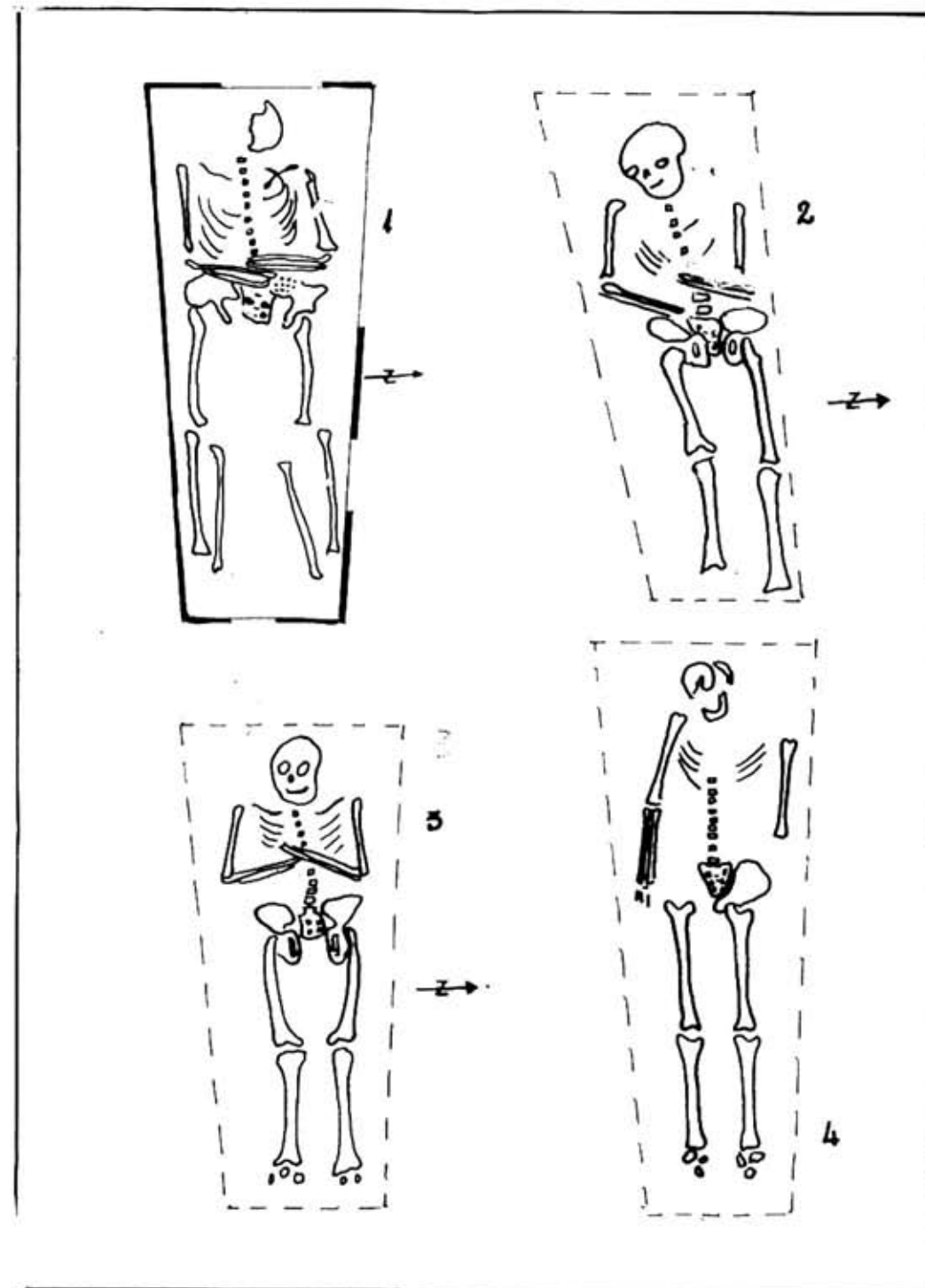
PL. 47 — FIG. 1—2. TOMBES NOS. 9—10.

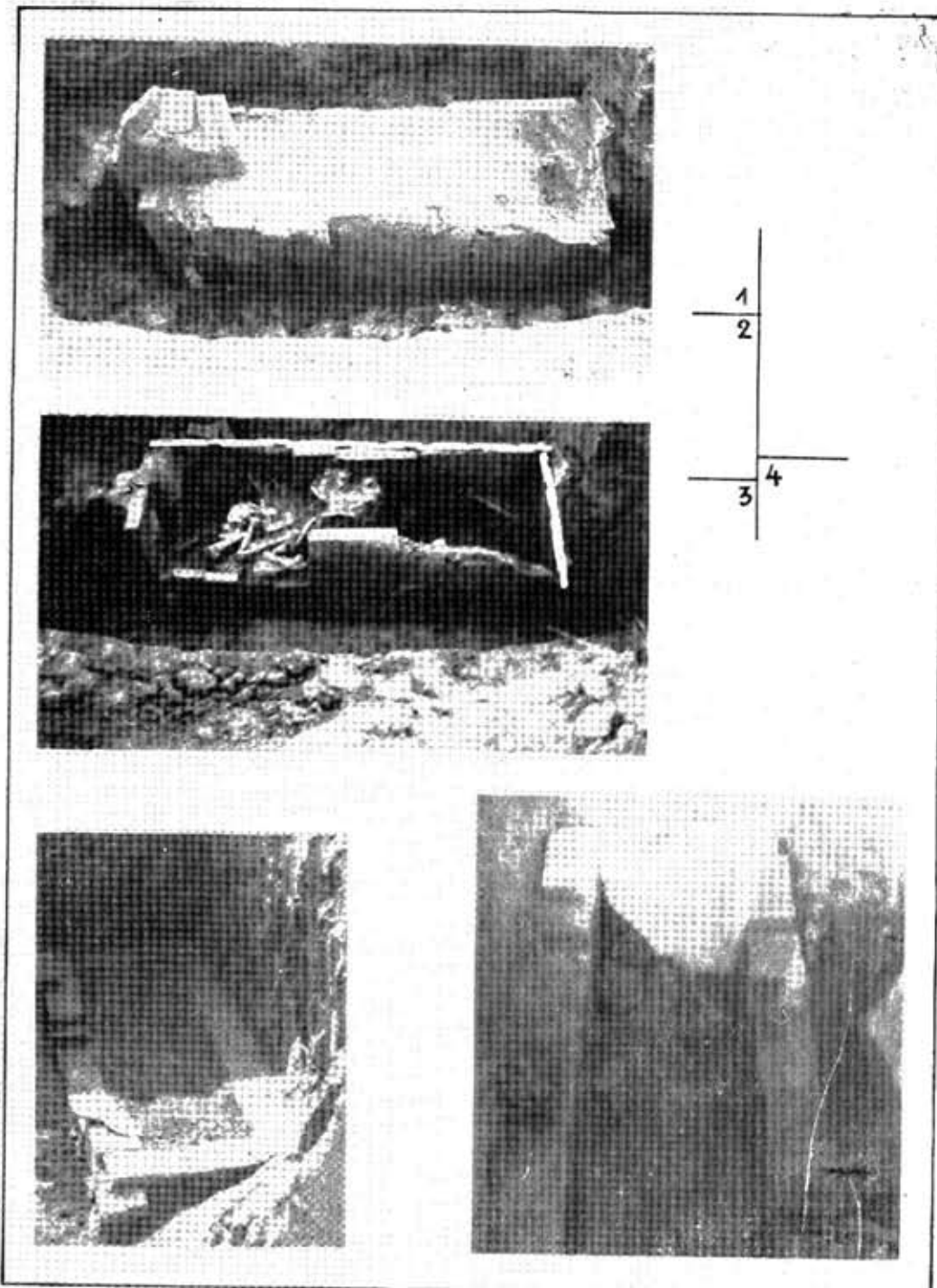
TAF. 47 — ABB. 1—2. DIE GRABE NR. 9—10

PL. 48 — FIG. 1 — MORMÎNTUL NR. 8 FIG. 2 — MORMÎNTUL NR. 10

FIG. 3 — MORMÎNTUL NR. 9 FIG. 4 — MORMÎNTUL NR. 11

PL. 48 — FIG. 1, TOMBE NO. 8 FIG. 2 TOMBE NO. 10 FIG. 3 — TOMBE NO. 9
FIG. 4 — TOMBE NO. 11

2.3. În groapa mormintului nu au fost descoperite urme de sieriu și nici o piesă de inventar ceea ce îngreuiază încadrarea cronologică.

2.4. Distanța mare față de mormintele aparținând perioadei feudal-timpurii, orientarea scheletului și caracterul izolat al înmormintării, exclud posibilitatea apartenenței lui la această perioadă.

3.0. La Sud-Vest de cetatea de est, au fost descoperite două morminte aparținând locuirii romane timpurii de la Troesmis.

3.1. În mormintările s-au făcut în cutii confecționate din cărămizi de diferite dimensiuni (Pl. 49, fig. 1-4).

3.2. Fiind jefuite din antichitate, în interiorul lor scheletele au fost găsite deranjate, lipsite de inventar, astfel că nu le putem încadra cu precizie din punct de vedere cronologic.

BIBLIOGRAFIE

1. *Diopefia*, I, p. 302, fig. 174.A 1; pp. 309-310, fig. 175.H.
2. *Diopefia* I, p. 371; pentru aceeași problemă vezi și săpăturile colectivului Verbieioara.
3. Vezi mai sus, Gh. Mănuș Adameșteanu, *Tram de locuire din perioada feudal-timpurie la Troesmis*.

TAF. 48 ABB. 1 - DAS GRAB NR. 8 ABB. 2 - DAS GRAB NR. 10 ABB. 3 - DAS GRAB NR. 9 ABB. 4 - DAS GRAB NR. 11

PL. 49 FIG. 1-2. - MORMINTUL NR. 1 - PERIOADA ROMANĂ
FIG. 3-4 - MORMINTUL NR. 2 - PERIOADA ROMANĂ

PL. 49 - FIG. 1-2, TOMBE NO. 1, ÉPOQUE ROMAINE
FIG. 3-4, TOMBE NO. 2, ÉPOQUE ROMAINE

TAF. 49 - ABB. 1-2, DAS GRAB NR. 1 (DIE ROMANISCHE EPOCHE)
ABB. 3-4, DAS GRAB NR. 2 (DIE ROMANISCHE EPOCHE)